

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

ירידת הנשמה לעולם היא טראומה קשה,
וצריך סבה טובה כדי להצדיק אותה.
לאיזו עליה זוכה הנשמה בעקבות מסעה לעולם?

[מתוך השיעור "ירידה צורך עליה"]

פרשת כי־תצא תש"פ

חוזרים לישיבות - רוצה את נפלאות אצלך בבית המדרש? התקשר כעת 052-4295164

כִּי־תִצְאָ ה'תש"פ

- 04 הדרך למודעות טבעית**
נקודה מעובדת
על שלשה סוגי מודעות
בדרך להתאחדות עם ה'
- 05 "שנים אוחזין בטלית"**
פתיחה למסכת בבא מציעא
יחודה של מסכת בבא מציעא
ודיני טוען ונטען שבה
בתוספת ביאור חסידי
למשנה הפותחת את המסכת
- 10 ירידה צורך עליה**
לימוד בספר 'תורת שלום'
על הטראומה של הנשמה
בירידה למטה, הפסד הצורה שלה
ועלייתה המחודשת ל'מודעות טבעית'
- 27 לחזר אחרי האבידה**
שפת אמת לפרשת כי תצא
על האבידות הרוחניות שלנו
ועל קבלת התורה בנדר או בנדבה
- 28 הניגון החסידי**
ניגון מספר 457
ניגון מה' מנחם-אב תש"פ
- 29 מעין גנים לפרשת כי תצא**
מחיית עמלק
שלש המצוות - במחשבה,
דיבור ומעשה - שבפרשת זכור
ומקומן בעבודת הנפש
- 32 פרקי אבות**
הגלגלת ותיקון האמונה
ביאורים בנגלה, קבלה וחסידות
על משנה ו בפרק שני,
"אף הוא ראה גלגלת אחת שצפה..."
- 34 הסיפור החסידי**
רבי שמחה בונים מפשיסחא
על שמחה ותשובה
אצל בעל ההילולא של י"ב אלול
- 36 מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
עבודת האשה בחודש אלול
ושוויון של מצוות החוטא
- 37 פאנור ד'לצייט**
כל ימיו בתשובה
רזי ילמד אותנו
על מדרגה חדשה בתשובה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות** די בכל אתר ואתר. שבת פרשת **כי תצא** ועמה גליון חדש מלא בכל טוב לחדש הרחמים והסליחות [נפתחת זמן אלול בשיבות].
 השבוע בגליון עוסק השיעור המרכזי במהלך בו פתח הרב בתחילת השנה – **"ירידה צורך עליה"**, בסדרת **שיעורים ברוסטוב** בכ' מרחשון – יום ההולדת של הרבי הרש"ב [השיעורים התפרסמו בואביטה גליון תולדות דשנה זו] – והמשיך בשיעורים סביב יום ההילולא ה'200 של הרבי הרש"ב בב' ניסן [והלאה] בביאור **שיחת שמחת תורה תער"ב ב'תורת שלום'**. לתשומת לב הקוראים, מפאת קוצר היריעה ואורך השיעורים המקוריים, נערך השיעור מחדש ואי לכך סגנונו שונה מהרגיל.

הרבי הרש"ב, בתיאור מרתק, עוקב אחרי **מסעה הקשה של הנשמה ממקומה הראשון באלקות אל העולם שלנו** – דרך **'טראומת הצמצום'** והתערבות הפסולת בעולמות, עד להפסד-הצורה המוחלט של הנשמה. אך **"כל זה הוא כדאי"** – כשהנשמה מאבדת את צורתה הראשונה, היא מגיע **להתאחדות אמתית עם ה'**, שכחו העצמי נוכח דווקא בעולמנו שלנו, ואפשר להתחבר אליו באמצעות תשובה, עבודה ותורה. 'על הדרך' אנחנו מגלים מקור **לשלוש רמות של מודעות**, כשהמסע מהמודעות האלקית אל המודעות הטבעית עובר דרך **המודעות העצמית**.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

הדרך למודעות טבעית

לעולם: מצבה הראשוני של הנשמה הטהורה, בעמדה לפני ה' בעולם האצילות, הוא מודעות אלקית טהורה – "חי הוי' אשר עמדתי לפניו". לנשמה יש 'ציור' נפלא, אלקי וקדוש, אך היא עדיין מציאות נפרדת מעצמות ה' – העומדת 'מחוצה' לו, כביכול, ומודעת אליו באופן תמידי. הנשמה, שכל-כולה דבוקת באלקות, לא מסוגלת להתאחד לגמרי עם ה' – משום שהדבר ידרוש ממנה לוותר על ה'ציור' שלה, על קיומה הנפלא, ויש לה הרבה מה להפסיד... לשם כך ה' בורא עולם, מתוך צמצום והסתר האלקות עד הקצה האחרון – בגבורה עצמית של התאפקות והעלם אורו האין סופי – ושולח אליו את הנשמה. הנשמה יורדת מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, מאוד אין סוף לעולם חשון, מקיום שכולו מודעות אלקית לתוך מודעות עצמית גסה ומגושמת. כעת, כבר אין לנשמה הרבה מה להפסיד – היא ממילא קרובה ל'פשיטת רגל' – והיא מסוגלת לוותר על מציאותה הנפרדת ולהגיע להתאחדות עם ה'. מתוך תודעת הריחוק של הנשמה היא עסוקה בתשובה ובעבודה יום-יומית של כיבוש היצר, עד שתזכה להתאחד עם ה'. אכן, ההתאחדות האמיתית עם ה' – שבמבט ראשון נדמית לנשמה כאובדן-אישיות מוחלט – היא בעצם הגעה ל'צורה האמיתית' של המציאות, למודעות טבעית בה המשיכה לה' היא טבעית לגמרי, כמו המשיכות הגשמיות המוכרות שלנו, ואור ה' מתגלה בצורה שלמה וטבעית בעולמנו.

מאז חטא עץ הדעת נעשה האדם מודע לעצמו באופן מופרז. "הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמ"י, ומיום לידתנו מתפתחת אצלנו מודעות עצמית אגוצנטרית, הגורמת לאדם לעסוק בעצמו, ברצונותיו ובתאוותיו, בתדמיותיו ובהשגיו, ולשכוח את ה'. מודעות כזו גם גורמת ל'חיכוך' מתמיד עם המציאות הסובבת, ולחוסר יכולת שלנו לתפקד כראוי בעולם. לכן, אצל מי שרוצה לעבוד את ה' באמת, השאיפה הראשונית היא לברוח מהמודעות העצמית – לשכוח מעצמנו ומהעולם כולו ככל שניתן, ורק לשקוע במודעות אלקית. הבריחה הזו אכן נדרשת כאיזון למודעות העצמית הראשונה, אך היא אינה התכלית – ה' שם אותנו בעולם הזה, כבעלי מודעות, כדי להתקיים ולפעול בו. היעד המקווה הוא מודעות טבעית – מצב מאוזן, בו האדם מודע לה', לעצמו ולמציאות כולה באופן טבעי, כשהעולם נתפס כמאוחד עם ה' וכשהקשר עם ה' הוא טבעי (ולא דורש 'לאיין את האדם). למודעות הטבעית הזו נגיע בימות המשיח, אחרי תיקון חטא אדם הראשון. בעומק, התיאור שתיארנו כאן מתחיל מנקודת זמן 'מאוחרת' ו'דיעבדית' – במודעות עצמית שנוצרה כתוצאה מחטא. אך הרי ה' הוריד את האדם לעולם, ואף ידע על חטאו הצפוי של האדם ותוצאותיו (בסוד "נורא עלילה על בני אדם"), ולא נמנע מכך. לכן, נכון יותר להתחיל את התהליך בנקודת הלכתחילה הגבוהה שלו, קיומה של הנשמה לפני ירידתה

שיעור

פתיחה למסכת בבא מציעא

"שנים אוחזין בטלית"

קיצור מהלך השיעור

לכבוד תחלת לימוד מסכת **בבא מציעא** בישיבות מסר הרב בשבת 'פתיחת הזמן' שיעור לבחורים על המסכת. **פרק א** עוסק ביחודה של מסכת בבא מציעא ודיני טוען ונטען שבה כעיקר סדר נזיקין ו**עיקר עבודתנו** בעולם הזה. **פרק ב** מביא את ביאורי החסידות ל"שנים אוחזין בטלית" ביחס ל**העלאת המציאות** בכלל ולקירוב **בעלי תשובה** בפרט.

א. יחוד מסכת בבא מציעא

בבא מציעא – עבודת ה"תוך"

לכבוד השנה החדשה, תחלת ה'זמן', נאמר משהו מבבא מציעא – מסכת שמתחילים ללמוד בהרבה ישיבות.

מסכת בבא מציעא קשורה למאמר של רבי הלל שלמדנו לאחרונה^א, על הענין של ראש-תוך-סוף בתולדות אדם (בסוד אדם-דוד-משיח, ראשי תבות **אדם**): בתחלת סדר נזיקין יש שלש בבות – בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא, שהן עצמן ראש-תוך-סוף של נזיקין. בבא מציעא היא התוך – סוד דוד המלך, העבודה שלנו

בעולם הזה.

לכל אחת מהבבות יש מאפיין מיוחד: בבא קמא היא הראשונה, היסוד של הכל; בבא בתרא היא המסכת הכי גדולה בש"ס (וידוע הכלל ש"כמות מאכט איכות"); אך בבא מציעא היא הכי "לומדות", עיקר התורה שבעל פה. יש שקוראים למסכת כתובות "ש"ס קטן", אבל בין הבבות – נזיקין – המסכת העיקרית היא בבא מציעא, לכן היא בחינת ה'תוך'.

טוען ונטען

ההלכות בבבא מציעא הן "הלכות טוען ונטען" ברמב"ם ושו"ע – טענות של אנשים אחד על השני. טוען ונטען גם לשון מטען – יש לאדם 'מטענים' ומתוכם הוא טוען. כל העולם הזה, כל ה'תוך' – גם במובן של מריבה, תככים,

נרשם ע"י איתאל גלעדי (מחזרה טלפונית של הרב ורשימת שומעי השיעור). לא מוגה. ש"ק שופטים ב' אלול תש"פ - כפ"ח.

א ד"ה "לדוד הוי' אורי וישעני" - נלמד בט"ו באב והתפרסם ב"נפלאות" פרשת שופטים (בה נאמר השיעור).

צודקים. זהו עיקר עבודתנו בעולם, "בצדק תשפט עמיתך"^{יא}.

כמו שיש טוען ונטען בין שני יהודים, כך גם ביחס לקב"ה שהוא "רעך ורע אבין"^{יב}. בדרך כלל מחלקים את מצוות התורה ל"בין אדם למקום" ו"בין אדם לחברו", אבל יש בחינה שגם ה' הוא חבר – הכל "בין אדם לחברו"^{יג}. לכן יש גם הרבה סיפורי חסידים של טענות ודין תורה מול ה'. הדוגמה העיקרית, ב"ה הידיעה, של טענה כלפי ה' היא טענת הרבי למה משיח עדיין לא בא. גם לה', כמובן, יש טענות כלפיו. לכן יש את המחלוקת^{יד} מי צריך לשוב קודם – אם אנו נשוב לה' ואז הוא ישוב אלינו או להיפך. זו דוגמה של טוען ונטען.

ב. "שנים אוחזין בטלית" בפירוש הפנימי מציאה משיח ועקרב

שני הפרקים הראשונים של בבא מציעא עוסקים במציאות. הראשון פותח במשנה "שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה", והדין הוא "חלוקו" – חלוקה, ממש כמו משפט שלמה... – והפרק השני "אלו מציאות שלו"^{טו}. בבא מציעא היא מסכת עם דגש על מציאה – **מציאה פנימיות מציאה** – "הכל הולך אחר הפתיחה"^{טז}.

חז"ל אומרים ששלשה דברים באים בהסח הדעת – מציאה, משיח ועקרב^{יז}. אצל מי שנמצא ב'תוך', באמצע – עבודת הבינוני – יש הרבה הסח הדעת. לכן לבינוני יש הרבה הזדמנויות

"תך ומרמה"^{יח} – הוא טענות, יש לי טענה עליך ויש לך טענה עלי, וצריך לברר ולשפוט צדק בין הטענות.

בפסוק "שפטים ושטרים... ושפטו את העם משפט צדק"^{יט} התרגום הוא "דין דקשוט" וב"צדק צדק" מתרגם "קושטא קושטא". "קשוט" ו"קושטא" בארמית פירושו אמת, כך שלפי התרגום "צדק" הוא "אמת". יש כאן גם רמז לדרוש של ריש לקיש "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים"^כ – על השופט, שרוצה לברר את הטענות, לקיים קודם את הוראת הבעש"ט "הוכח תוכיח את עמיתך" – 'הוכח' את עצמך ואחר כך 'תוכיח' אחרים^{כא}, "קשוט עצמך תחלה ואחר כך קשוט אחרים". בדרך כלל^{כב} אנחנו דורשים ש"צדק צדק" היינו מציאת נקודת הצדק בכל אחד מבעלי הדין, אבל כאן הפירוש שקודם תגלה את ה"צדק" שבך – תעשה תשובה ותגלה את נקודת הצדק שבך – ואז תוכל למצוא את ה"צדק", נקודת הצדק, גם אצל הזולת.

שוב, טוען ונטען היינו עיקר חכמת התורה, עיקר חכמת המשפט של התורה שבעל פה. לכן בימי רב יהודה "כל תנויי בניזקין הוה"^{כג}. בתוך ניזקין גופא העיקר הוא לאו דווקא אבות ניזקין – מזיק ממש, קליפות הטמאות – אלא בטענות ששתיהן יכולות להיות אמתיות. אם יש ודאי רמאי אומרים "יהא מונח עד שיבא אליהו" – אבל כאן יתכן שהרימו את הטלית יחד ולכן החלוקה יכולה להיות אמת. זהו העיקר, לדון במציאות שבאמת יתכן "צדק צדק", ששניהם

ב תהלים נה, יב.

ג דברים טז, יח.

ד שם פסוק כ.

ה ב"מ קז, ב.

ו ויקרא יט, יז.

ז בעש"ט עה"ת פרשת קדשים אות טו.

ח סוד ה' ליראיו שכ"ג פ"י; חוברת המכללה התורנית בספירת הגבורה (הובא בהרחבות לאיחוד התורה והמדע עמ' 376). ובכ"מ.

ט תענית כד, א"ב.

י ב"מ ג, א.

יא ויקרא יט, טו.

יב משלי כד, י.

יג ראה רש"י שבת לא, א ד"ה "דעלך סני".

יד איכה רבה ה, כא.

טו וראה בחידושי הר"ן לב"מ בתחילתו, שמן הראוי היה להתחיל את המסכת מפרק "אלו מציאות" ללמד שיש דין מציאה והיא של מוצאה ע"י"ש.

טז ע"פ פרקי דרבי אליעזר פמ"ב.

יז סנהדרין צז, א.

על הריכוז יש אור

מקיף של הסח
הדעת - הסח
הדעת מדברים
אחרים, או הסח
דעת מעצמו
בכלל, כי מרוכז
היטב בלימוד.
מתוך האור
המקיף של הסח
הדעת צצות לו
המצאות-מציאות

מדובר בפירוש על בעל תשובה (הפירוש שהזכרנו לעיל) אלא על כל בירור בדבר גשמי:

שנים אוחזים בטלית, דטלית הוא אור מקיף, והוא הניצוץ טוב הנמצא בדבר גשמי, בכל דבר גשמי יש ניצוץ טוב, שבעצם מקיף עליו, על דרך ההסבר שהסח הדעת הוא המקיף ובו מקור המציאה.

ובאו שנים ועשאו מצוה בהגשמי שעל ידי זה הנה בדרו את הניצוץ הטוב שהי' בתפיסה ובשב"י בהגשם ההוא,

והם - העושי מצוה - פדו את הניצוץ מהשב"י והוציאנהו מהגלות וגם גוף ועצם הגשם ההוא נזדכך מחומריותו, להיות שבו ועל ידו נשלמה הכוונה העליונה, בסוד בריאת עולם גשמי.

בקיום מצוה בדבר הגשמי פועלים שתי פעולות - פודים את הניצוץ ומזככים את גוף הדבר. בלשון הקבלה^{כב}, בסוד אנ"ך - אורות-ניצוצות-כלים - האור הוא גילוי אלקות, שכאן יתכן שהוא האור מהמשפיע-המברר שמקיים את המצוה, והוא פודה מהשביה את הניצוץ וגם מזכך-מכשיר את הכלי, הגוף-הגשם שבו הניצוץ. קודם גשם הדבר היה כקליפה לגבי הפרי-הניצוץ, הסתיר והעלים עליו, אבל בסוף מתגלה שהוא שמר עליו ודרכו נשלמה הכוונה העליונה של "דירה בתחתונים"^{כג} - ה' לא רוצה רק את הניצוץ, אלא דירה בכלי-בגשם עצמו.

והנה כאשר הנשמות שעשו את המצוה בעולם הזה באים לעולם האמת שניהם אוחזים בהטלית, שהוא פריסו דמלכא, שהוא הניצוץ שהי' בהדבר הגשמי, מה שהגשמי נזדכך והניצוץ נתעלה על ידי אלו שקיימו את

למציאות והמצאות. גם לשופט, שצריך להיות כולו מרוכז בדיו כדי להוציא לאור משפט צדק - כמו מי שלומד בישיבה ומעמיק להתרכז בסוגיא - יש אור מקיף של הסח הדעת. על הריכוז יש אור מקיף של הסח הדעת - הסח הדעת מדברים אחרים, או הסח דעת מעצמו בכלל, כי מרוכז היטב בלימוד. מתוך האור המקיף של הסח הדעת צצות לו המצאות-מציאות.

על עקרב הסברנו כמה פעמים שהוא ע-קרב - צריך

לקרב את כל ע שרשי הנשמה של עם ישראל, שבעים נפש "יצאי ירך יעקב"^{כד}, וגם להגיע למהפכה הרביעית של קירוב ע אומות. עקרב הוא מזל חדש חשוף^{כה} - החדש בו מתחילים את עיקר הלימוד בישיבות, 'זמן חורף', שהוא הזמן המלא והעיקרי. לפי חסידות^{כו}, ענין הקירוב - סוד העקרב - הוא הנתון בטוען ונטען בתחלת המסכת, שכל אחד טוען על הבעל תשובה, על הניצוץ שהתקרב (ה'טלית') - "אני מצאתיה" ו"כולה שלי". רבים בשמים על הזכות והשכר שמגיע על הקירוב.

אותו בעל תשובה, הניצוץ שפתאום מתגלה, הוא בחינת משיח.

אם כן, מציאה, משיח ועקרב כולם קשורים.

העלאת הניצוץ וזכור הכלי

בקונטרס לימוד החסידות^{כז} מביא הרבי הריי"צ (והביאו את דבריו במתיבתא) פירוש פנימי ל"שנים אוחזין בטלית" - כאן לא

יח שמות א. ה.

יט ספר יצירה פ"ה מ"ב.

כ ד"ה "כי נר מצוה" תש"ה (סה"מ אידיש); ספר הזכרונות ח"ב עמ' 425, ועוד. ראה גם הנסמן בהוספות לכש"ט (קה"ת, מהדורה שלישית).

כא עמ' 20 (וראה הוספות לכש"ט הנ"ל).

כב ראה ע"ח שי"ט.

כג תנחומא נשא טז.

שתי הפעולות שייכות לשני סוגי מקרבים, שהם בעצם שני טיפוסים – לפי שרש הנשמה של כל אחד:

יש מקרב 'מדליק' – הוא טוב כדי להדליק אותך על ה' יתברך ועל התורה. הוא מדליק אותך עם הברקה או עם איזו חויה. עדיין לא אומר שההתלהבות של מי שנדלק לשעה לא תכבה. ה'הדלקה' היא לא כמו שכנוע שאורח החיים המאושר והתקיין הוא מחויבות לשמור כל הזמן תורה ומצוות, גם כשאתה בעליה רוחנית וגם כשאתה בירידה – צריך להתחייב לגמרי לתורה ומצוות, לקבל על עצמך עול מלכות שמים בשלמות. יש מקרב שטוב דווקא בשכנוע כזה – הוא מי שמזכך את הכלי ועושה אותו כלי לאלקות. הוא טוב בשכנוע, הוא גם דוגמה חיה ו'ראיה' לכך שכדאי להיות יהודי שומר תורה ומצוות. שתי הפעולות האלה הן יחסית כמו אור וכלי, רק שכאן המושגים הם ניצוץ וכלי, כאשר האור הוא מי שפודה ומדליק את הניצוץ או מזכך את הכלי. המריבה בין "שנים אוחזין בטלית" היא מה העיקר.

[האם יתכן שאצל אחד יהיו את שני הכחות, שיכול גם להדליק אותך וגם לחייב אותך?] כן, זו כבר התנוצצות של רבי, שהוא בבחינת בלי גבול בגבול. הבלי גבול, התהו, הוא היכולת להדליק. התיקון, הכלי, הוא היכולת לשכנע לקבל עול מלכות שמים.

בדרך כלל שני הטיפוסים הם טיפוס של יצירה וטיפוס של עשייה. אם אתה רוצה להכיר בעצמך מה יותר שייך לך, להחזיר בתשובה כמו 'ערכים', בית חרושת לבעלי תשובה, או להדליק את הניצוץ שביהודי – צריך לדעת אם אתה מיצירה או מעשייה. אם אתה יצירתי, שייך לעולם של מדות וחיות, אתה נותן לו חויה ומדליק אותו. אם אתה שייך לעשייה, שבקדושה היינו עולם של פרומקייט טבעית (כמבואר בקונטרס ההתפעלות), יש לך חוש לשדר שהפרומקייט הוא הדבר הכי טוב. בכל אופן, יכול להיות אחד שכולל את שניהם.

המצוה. וזהו שנים אוחזים בטלית, זה אומר אני מצאתי, שהוא ביגיעתו ברר את הניצוץ ההוא, וזה אומר אני מצאתי שהוא ביגיעתו ועמלו פעל ועשה שהגשם ההוא יזדכך ויהי כלי לאלקות דכל אחד מהם טוען דכולה שלי הנה בזה הוא הלימוד איך תהי עבודת הבירור והזיכוכ באופן כזה אשר כל אחד יבוא על שכרו לפי אופן עבודתו.

החידוש של ביאור הסוגיא כאן הוא שהשנים לא רבים על אותו דבר – כל אחד עשה פעולה אחרת. פעולה מקבילה ומשלימה, והא בהא תליא, ובכל אופן כל אחד עשה משהו בפני עצמו – והמריבה ביניהם היא מה העיקר. כבר בגמרא שואלים איך הדין יכול להיות כזה, לכאורה אין זה דין אמת – או שראובן צודק שהוא מצא את המציאה או ששמעון צודק! אומרת הגמרא שיתכן שהם תפסו

והגביהו את הטלית יחד, ולכן אין כאן שקר. כך כאן, מסביר הרבי הריי"ץ שבאמת הם הגביהו את המציאה יחד, רק שכל אחד עשה במציאה בפעולה נפרדת-משלימה – אחד גאל את הניצוץ ואחד זיכך את הכלי – וה"יחלוקו" היינו שכל אחד יקבל שכר לפי מה שעשה.

שני החולקים – שני סוגי מקרבים

שוב, הפירוש העיקרי בחסידות למשנה שלנו הוא בנוגע לעבודת קירוב נשמות, עשית בעלי תשובה. בחור ישיבה יוצא למבצעים כדי לפגוש יהודים ולעודר אותם לחזור למקור חוצבם. אם נקח את דברי הרבי הריי"ץ הללו לענין הקירוב,

יש מקרב 'מדליק'

– הוא טוב כדי להדליק אותך על ה' יתברך ועל התורה. ה'הדלקה' היא לא כמו שכנוע שאורח החיים המאושר והתקיין הוא מחויבות לשמור כל הזמן תורה ומצוות, גם כשאתה בעליה רוחנית וגם כשאתה בירידה

היא יותר שאתה 'נדלק' והשניה יותר שאתה 'מתחייב'. בשתייהן יש את ה"בם", בבא מציעא. שאר אותיות **בבא מציעא** עולות **חן-חן-חן**, וגם יחס האותיות הוא 1 ל-3 (2 בראשי תבות ועוד 6 אותיות).

סה"כ הגימטריא של **בבא מציעא** עולה **ריו**, מספר מיוחד וחשוב בקבלה – **גבורה-יראה-ראיה** (הסוגיא הראשונה בגמרא היא האם ראיה קונה במציאה^{טז}). לאורך כל התורה התרגום של משפט הוא **דין**, כמו "משפט צדק" – "דין דקשות", כנ"ל. פרשת משפטים נקראת פרשת דינים. המיוחד בדין תורה שבפנימיות כולו חסד – **גבורה**

עולה **ג** פעמים **חסד**, בפנימיות היינו משפט חסד (כך בפסוקי "ויסע... ויבא... ויט..."^ל יש **ריו** אותיות שמצטרפות ל**עב** שמות, ואור השם הוא יותר מאור האות – העיקר הוא **חסד**, לכן נקרא שם **עב**, ולא שם **ריו**, אף שיש **ריו** אותיות).

עד כאן הרמז – "ודברת **בם**", תדברו

בבבא-מציעא!

כט וראה באריכות מאמר "ראיתה - מצאתיה" בספר שלשה כתרים. ל שמות יד, יט-כא.

אנחנו בחודש

אלול, "חודש החשבון", בו צריך לעשות חשבון נפש, צריך שכל אחד יפשפש ויבדוק בעצמו לאיזה זן של אנשים הוא שמתקנים את הכלי והופכים אותו לראוי לקבל בתוכו את אור ה'

מכיוון שאנחנו בחודש אלול, "חודש החשבון", בו צריך לעשות חשבון נפש, צריך שכל אחד יפשפש ויבדוק בעצמו לאיזה זן של אנשים הוא שמתקנים את הכלי והופכים אותו לראוי לקבל בתוכו את אור ה'.

"ודברת בם" – רמזי בבא מציעא

עד כאן עיקר הנושא, נסיים בכמה רמזים יפים:

בבא מציעא ראשי תבות **בם** כד – "ודברת בם"^{כז} ולא בדברים אחרים^{כח}. בפרשה ראשונה דק"ש כתוב "ודברת

בם" ובפרשה השניה "לדבר בם"^{כט} – פרשה ראשונה "עושין רצונו של מקום" ושניה "אין עושין רצונו של מקום"^ל, ובשתייהן יש מצות תלמוד תורה. אפשר לומר שהפרשה הראשונה

כד "בם" היינו שם מב – מה הולך יחד אתו? חן. בם חן משלים ל100, יפי.

כה דברים ו, ז.

כו יומא יט, ב.

כז דברים יא, יט.

כח ברכות לה, ב. ראה מהרש"א חדא"ג ד"ה "שנאמר ואספת דגן".

הלבושים

"לא יהיה כלי גָּבֵר עַל אִשָּׁה וְלֹא יִלְבֹּשׂ גָּבֵר שְׂמֵלַת אִשָּׁה". שני תפקידים ללבוש האדם: האחד, הסתרת הגוף והצנעתו, פעולה של הבדלה השייכת לגבורה. לזה שייך האיסור לגבר ללבוש שמלת אשה ולהיפך. צריך לבוש 'מגדרי' המבדיל בין המינים (ומונע בלבול וזנות), בלי להתייחס בפרט לאישיות של הלבוש. והתפקיד השני, לבטא את האדם כלפי חוץ, הצגת הגוף באופן מכובד (הבגדים נקראים 'מכבדים'), ביטוי לפנימיות האדם, שייך לספירת התפארת. עמודיה שבעה

ירידה צורך עליה

קיצור מהלך השיעור

בי"כ חשון האחרון, יום הולדתו של **הרבי הרש"ב** מליובאוויטש, התוועד הרב ברוסטוב (שם פעל הרבי הרש"ב בשנים האחרונות ושם מנוחתו כבוד) ופתח תקופת לימוד בנושא "ירידה צורך עליה". נקודת הפתיחה היתה שיחה משמחת תורה תער"ב שנדפסה ב"תורת שלום", וביום ההילולא של הרבי הרש"ב, ב' ניסן – 100 שנה להסתלקותו (תר"פ"ש"פ) – לימד הרב את השיחה מבפנים. לקוצר היריעה ערכנו כאן תמצית של השיעור (שאורכה כשליש מהשיעור המקורי), ללא "לשון הרב" מתוכה הלימוד. יש כאן תמצות של השיחה לפי סדרה (במבנה העיקרי של יג פרקי השיחה), בתוספת חידושי וביאורי הרב העיקריים – חלקם על הסדר, משולבים בהרצאת הדברים או נוספים אחריה, וחלקם כמבנים כלליים בהקדמה או בסיום (על רמזים רבים והרחבות שהתפשטו לנושאים צדדיים לרצף השיחה נאלצנו לוותר):

פרק א (המבוסס על אות א בשיחה) מחדד את עצמת הירידה שחוו נשמות ישראל לעולם ומעמיד את השאלה **מה תכלית** ירידה זו. **פרק ב** (המבוסס על אותיות ב"ד) מסביר את סוד **עבודת הביורורים** שנוצרו מהירידה – תוך הסבר מעמיק כיצד **הגבורה** (כח הצמצום) מערבת פסולת בכל המציאות – אך מדגיש שכל הבריאה (כולל הברורים) היא **"בשביל ישראל"**, ולא שיש כאן משהו הכרחי מצד עצמו שזוקק עבודה מישראל. **פרק ג** (המבוסס על אותיות ה"ט), שהוא מעין מאמר מוסגר עמוק במיוחד, עוסק בפעולת הצמצום הגבורה – החל מהארץ **האור הראשון** מה' (באופן רצוני), דרך ההבדלה בין **הפנימיות והחיצוניות** של האור (בכח הצמצום) ועד להתהוות המציאות בכח העצמי של הצמצום, עד שהמציאות עצמה היא **עצמות**. **פרק ד** (המבוסס על אותיות י"ג) חוזר לעיקר – תכלית ה"ירידה צורך עליה" – ומסביר שירידת הנשמה פועלת בה "הפסד צורה" שמאפשר לה לוותר על 'הציור האלקי' שלה ו**להתאחד עם ה'**. הדרך להתאחדות היא הכרה בריחוקנו מה', תשובה ועבודה מתמדת – וההתאחדות מתבטאת ב**לימוד התורה**. בפרק זה יש מקור יסודי וחשוב לשלש מדרגות **המודעות** המוסברות במקומות שונים – מודעות עצמית, מודעות אלקית והשיא של מודעות טבעית.

את השיעור עם ההוספות הרבות (כולל פרק של מבנה עשר הספירות שעולה מדברי הרבי הרש"ב), וגם את 'חומר הגלם' ממנו קוצרו הדברים, ניתן בל"ד לקבל במייל itiel@pnimi.org.il.

(בפרט לפי סוד שנגל"ה^ג – שרש נשמה גוף לבוש היכל – חמש מדרגות בכל עולם כנגד ייחודה עם קוצו של י, כאשר היכל, בגימטריא א-דני^ד, הוא המלכות ונשמה כנגד החכמה-האצילות)^ה.

ירידה באין ערוך – בכח העצמות

לאור הנ"ל, מתבקש היה שהמלאכים 'יסתדרו' בעולמות ואילו הנשמות לא, אך בפועל

המצב הוא הפוך: כאשר מלאכים ירדו למטה, ולגופם שמשני היסודות הרוחניים אש ורוח ("עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט")^ו נתווספו גם היסודות הגשמיים מים ועפר (ובהקבלה לאותיות שם הוי', לגוף שמהיסודות כנגד ייחוד נוספו היסודות שכנגד וה), הם נפלו לגמרי, כמסופר בתורה על "הנפלים היו בארץ"^ז. לעומת זאת, הנשמות יורדות לעולם, שכלל אינן שייכות אליו, ומסתגלות – בכח של "עם סגלה"^ח. היהודי מסוגל לסבול את הגוף הגשמי, וגם "להסתדר" ולעבור את החיים בעולם. מחד, עובדה זו מעידה על מעלת הנשמות,

הנשמות יורדות לעולם, שכלל אינן שייכות אליו, ומסתגלות – בכח של "עם סגלה". היהודי מסוגל לסבול את הגוף הגשמי, וגם 'להסתדר' ולעבור את החיים בעולם

א. ירידת הנשמה – באין ערוך – בין נשמות למלאכים

הרבי הרש"ב פותח בכך ש"ידוע שירידת הנשמה בגוף היא ירידה צורך עליה" – הירידה לגוף היא 'טראומה' שצריך להבין את תכליתה הטובה. כדי לחדד שירידת הנשמה היא "ירידה גדולה מאד", "ירידה שבאין ערוך", הוא משווה את הנשמות למלאכים:

המלאכים הם חלק

מהעולמות, ויש להם שייכות לעולמות (כלומר, הם 'מתמצאים' בעולמות), עד שגם בשרשם יש למלאכים גוף (כדלקמן). לכן, גם אם היו יורדים למטה – תופעה לא מצויה – הירידה היתה עם ערך למקומם הראשון.

הנשמות, לעומתם, אינן חלק מהעולמות ואינן שייכות להם (וזו הסבה לכך שיש נשמות ש'לא מסתדרות' בעולם, כ"יוצא מן הכלל" ש"ללמד על הכלל כולו יצא", שבעצם אין לנשמות שייכות לעולמות), ובשרשן אין להן גוף. מקום הנשמות הוא בגן עדן, מקום של גילוי אלקות – "אלקות בפשיטות" – ואין להן שייכות לעולמות שענינם העלם^א אלקות (ולכן בירידתן, עבורן "עולמות בהתחדשות"). לכן ירידתן היא ירידה שבאין ערוך – בלי קשר נראה לאין בין השרש המקורי לבין הגילוי.

במושגי הקבלה, מקום המלאכים הוא בהיכלות שבכל עולם ומקום הנשמות באצילות שבכל עולם^ב – המלכות והחכמה שבכל עולם

ג ראה ע"ח שמ"ב פ"ב; תורת החכם עת, א; סוד ה' ליראוי של"ז; מבוא לקבלת האר"י סימן ה פ"א (עמ' רלב).

ד זהר ח"ב קעח, ב; תקו"ז יח (לב, א). ובכ"מ. ה בפרט, סתם מלאך שייך ליצירה (וי"ק, ו שבשם) ועמידתו היא בהיכל (מלכות עשייה, ה תתאה), ואילו גן עדן – מקום הנשמות – הוא ראש עולם הבריאה (ה עילאה), היכל קדש הקדשים, בו יש הארה של עולם האצילות (י) בלי הפסק, דרך החלון שבפרסא בין העולמות (ובכך תיווך שתי הדעות שמוזכרות בהערה כאן בתורת שלום, ומוכן גם כיצד נשמה – שבנרנח"י היא כנגד הבריאה הבינה, "נשמת שדי תבנים" – שייכת בשנגל"ה לעולם האצילות). אם כן, הנשמות ביחס לעולמות הן בסוד "הנסתרת להוי' אלהינו" (יה) והמלאכים בסוד "הנגלת לנו ולבנינו" (דברים כט, כח), ודוק.

ו תהלים קד, ד.

ז בראשית ו, ד. וראה בראשית רבה כו, ז (ובכ"ד).

ח דברים ז, ו; יד, ב; כו, יח.

מעובד משיעורי ב"ג' (רס"ו) ניסן ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. ב"ג' ניסן תש"פ – הקלטה טלפונית.

א ספר הבהיר אותי.

ב גם נשמה דעשיה – שרשה באצילות שבעשיה, סוד "אף עשיתיו" (ישעיה מג, ז), הריבוי של האצילות במקום העשיה ('אצילות פה', 'אצילות איז אויך דא' בלשון הרב המגיד ממעזריטש).

(ושרשן בעצמות), יש את הכח (העצמי) לעשות בידורים. כל בעיה אמיתית ושרשית – במציאות או בחברה – זוקקת כח עליון ועצמי מבחוץ כדי להביאה לידי פתרון, לסדר ולברר.^{יב}

פסולת – תוצאת הגבורה

כדי להסביר את ענין הבידורים מאריך הרבי הרש"ב להסביר שעירוב הפסולת הדורש בידורים (הוצאת הבר מהתבן) הוא תוצאת מדת הגבורה מראשית הבריאה, "בראשית ברא אלהים [שם מדת הדין-הגבורה]^{יג}", ומלמד כלל-יסוד עיקרי (ראשון בסדרת כללים שמתחדשים כאן בשיחה): לצורך בריאת העולם נדרש צמצום (כדלקמן עוד), והצמצום יוצר פסולת^{יד} משום שצמצום, בכל מובן שלו, ענינו גבורה (כדלקמן עוד) ו"גבורה מאַנט [דורשת] פסולת".

מדוע? גבורה היא כניסה לענין בכח, לא ברכות ובדרכי נעם, ובהכרח נדרשת כאן פסולת, במעין 'מעגל קסם': ההצדקה לגבורה היא קיום הפסולת, היצר הרע – "איזהו גבור? הכבוש את יצרו"^{טו}. אם אין יצר, לא די בכך שאין צורך להיות גיבור, אלא שההנהגה התקיפה-התוקפנית היא 'איסור', 'יצר הרע' – מי שנותן אגרופים ללא שיש רע שדורש זאת, הוא עצמו הרע-הפסולת. אם כן, הצמצום, שקדם לכל העולמות, 'המציא' פסולת שהתערבה בהם (בדקות ודקות בעולמות העליונים, החל מאדם קדמון ועולם הנקודים) ודורשת בידור.

מעגל הקסם ממשיך גם בדחית הפסולת שנוצרה (בידור בכח הגבורה, "פגע בו כיוצא

ששרשן בעצמות אור אין סוף (ולא רק מקומן באצילות) – מושג שנוסף בחסידות על מושגי הקבלה. מוסבר^{טז} שהחידוש של החסידות הוא נשיאת הפכים, שהיא תכונת העצמות – שרש הנשמה בעצמות מאפשר את נשיאת ההפכים של אי-שייכותה לעולם עם ההסתדרות שלה בגוף הגשמי ובעולם התחתון. מאידך, זיהוי השרש הגבוה מגלה עד כמה ירידת הנשמה לגוף היא עצומה, ירידה שבאין ערוך, ומעמיק את השאלה מהו הצורך בירידה זו.

ב. ירידה לבידורים לצורך עלית ישראל

הרבי הרש"ב מביא שהירידה היא בשביל הבידורים, שרק לנשמות ישראל יש את הכח לעשותם.^{יז} "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים"^{יח} – העולמות אינם מתבררים מעצמם וגם גוים או מלאכים (שהם חלק מהעולם) לא יכולים לבררם. רק לנשמות, שאינן חלק מהעולמות כלל

גבורה היא כניסה לענין בכח, לא ברכות ובדרכי נעם, ובהכרח נדרשת כאן פסולת, במעין 'מעגל קסם': ההצדקה לגבורה היא קיום הפסולת, היצר הרע. אם אין יצר, לא די בכך שאין צורך להיות גיבור, אלא שההנהגה התקיפה-התוקפנית היא 'איסור', 'יצר הרע' – מי שנותן אגרופים ללא שיש רע שדורש זאת, הוא עצמו הרע-הפסולת

יב ועל כן אין סיכוי שבחירות 'בררו' את הכנסת ואת המדינה – נדרש כח חיצוני כדי לברר-לתקן אותה.

יג ראה בראשית רבה יב, טו (הובא בפרש"י על בראשית א, א).

יד הפסולת הכי שלילית היא פסל, עבודה זרה, אך תתכן גם פסולת מועילה, כזו ממנה נתעשר משה, מבחר המין האנושי – "פסל לך שני לַחַת אבנים" (שמות לד, א), "הפסולת תהיה שלך" (רש"י). אנשים רבים מתעשרים היום מפסולת.

טו אבות פ"ד מ"א.

ט ראה במאמר "שלשה חושים" (ובמאמר "חקירה, קבלה, חסידות") בספר אשא עיני.

י סוד הבידורים שייך לברוריה אשת רבי מאיר, התנא הגדול ש"מאיר עיני חכמים בהלכה" (עירובין יג, ב), שתפס את עומק סוד הבידורים רק בזכות דרשתה "יתמו חטאים" ולא חוטאים" (תהלים קד, לה; ברכות י, א) – הבידור של הבדלת החטא מהחוטא.

יא ברכות ה, ב.

אומר הרבי

הרש"ב, כל
ההסברים על
הבירורים מניחים
שנדרש לברוא
עולם, ושהבריאה
מחייבת פסולת
ובירורים, אך מדוע
בכלל לברוא
עולם?!

למטה נברר עולם הבריאה, כאשר פסולתו נפלה ליצירה עד שהפסולת הגסה ביותר נפלה לעולם העשיה. משם נדרשת עבודתנו שלנו לחולל בירור בכיוון ההפוך, מלמטה למעלה, תוך דחית הפסולת והעלאת הטוב – לשם שליחות זו ירדו נשמותינו לעולם (כ"שלוחו של אדם כמותו"^{כב} "ממש"^{כג} לחולל את הבירור).

אך על כך שואל הרבי הרש"ב, כמו ילד – למה צריך את כל העניין? בכלל, איננו מבינים מדוע ה' ברא עולם 'לא חלק', מעורב טוב ורע. ה' הוא שלם, ומדוע הוא בורא את העולם מהרגע הראשון, מהצמצום ואילך (ואחר כך, בדחית עולם התהו למרות הידיעה שהיא תגרום לשבירה), באופן שדורש בירורים? כוונת הבריאה היא הבירורים, וגם שנגיע למעט הבנה במעלת הבירורים ("אפס קצהו תראה וכלו לא תראה"^{כד}). מעבר לכך, אומר הרבי הרש"ב, כל ההסברים על הבירורים מניחים שנדרש לברוא עולם, ושהבריאה מחייבת פסולת ובירורים, אך מדוע בכלל לברוא עולם?!

המלה הראשונה בתורה, "בראשית", נדרשת "בשביל התורה שנקראת 'ראשית דרכו'^{כה} ובשביל ישראל שנקראו 'ראשית תבואתה'^{כו} – העולם נברא עבור ישראל ועבור התורה (ב) בחינות 'ראשית' ב'בראשית', אך "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר"^{כז} וגם התורה עצמה

בו"^ט): ראשית הבירור – הבדלת הפסולת מן האוכל – היא הרגשת מציאות הפסולת כדי לדחותה בכח^ל. לשם כך ה' "היה בונה עולמות ומחריבן" – מדוע בנה ה' עולמות ש"לא הניין לי"^ח, עולמות שאין לו בהם הנאה וחפץ? כדי להבדיל-להפריש את הפסולת ולדחותה. אכן, הדחיה עצמה גרמה לשבירה וחורבן – שבירת הכלים של עולם התהו, עולם הנקודים, בלשון הקבלה^ט

– ולהתפרקות הפסולת לגורמים שהתערבו במציאות כולה (שברי כלים מעורבים בניצוצות טובים שהתפורו בכל המציאות), ושוב נדרשת עבודת הבירורים^י.

הבירורים – לצורך עלית ישראל

בתחלה, בתהליך האצלת-בריאת העולמות, נעשו הבירורים מלמעלה למטה, על ידי ה' – עולם האצילות נתברר ונאצל ללא כל פסולת ("לא יגרך רע"^{כא}), מהפסולת שנפלה

טז שבת קכא, ב.

יז בכח של "שמאל דוחה [את הפסולת] וימין מקרבת [את האוכל]" (סוטה מז, א ובכ"ד) – "סור מרע ועשה טוב" (תהלים לד, טו). לפעמים מוסבר בחסידות (מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א עמ' קסב ואילך; סה"מ תרנ"ג עמ' נא ואילך, ובכ"ד) שיש שני סוגי בירור – אוכל מתוך פסולת או פסולת מתוך אוכל. בהלכות שבת, הבירור העיקרי – האסור – הוא פסולת מתוך אוכל, כשעיקר הבירור הוא בכח ה"שמאל דוחה" של הגבורה.

יח בראשית רבה ג, ז.

יט בריאת התהו נקראת כאן בנין, למרות שתכליתה שבירה – במקום עולם התהו, שנקרא גם "אצילות ראשונה", ועל חורבנותיו, נבנה עולם האצילות המתוקן – אך היחידוש כאן שביראת עולם התהו פעלה בירור בין הפסולת לטוב.

כ ניתן לדמות זאת לבניית חברה מדינה, שנדמית כבנויה אך היא מורכבת מפסולת – כל עוד מלמדים עליה זכות היא תחזיק מעמד, אך בקורת חזקה שדוחה את הפסולת תגרום לשבירתה (שבירה שתדרוש שוב תהליך של בירור, גם בבניה מחודשת של חברה מדינה).

כא תהלים ה, ה. ראה זהר ח"ב קיז, ב ובכ"מ, ומפורש בתקו"ז תקון סז (צח, ב).

כב ברכות לד, ב וש"נ.

כג ראה קו"א לשו"ע או"ח רסג; לקו"ת ויקרא א, ג ובמ"מ שם.

כד במדבר כג, יג.

כה משלי ח, כב.

כו ירמיה ב, ג.

כז רש"י עה"פ (עפ"י המדרש).

כח בראשית רבה א, ד.

סוד ההבדלה. התכלית – העליה של האדם הישראלי על ידי עבודתו והתכללותו באחדות האמתית – היא ההמתקה.

ג. פעולת הצמצום

אומר הרבי הרש"ב כי כדי להעמיק בענין צריך "להודיע" לבני האדם גבורתו^{לד} – להודיע לנשמות ישראל ("אתם קרויים אדם"^{לה}) דווקא את סוד הגבורות^{לו}, פעולתן

לג המלה "להודיע" חוזרת ד"פ פעמים בתנ"ך (ד"פ "להודיע" = 500, "פרו ורבו" וכו') – תמיד בקשר לגדולה או לגבורה (סוד ב עטרין דדעת). הפעם הראשונה, כאשר ה' מבטיח לדוד שמלכותו תכון לעד – "... עשית את כל הגדולה הזאת להודיע את עבדך" (שמואל"ב ז, כא). הפעם השנייה בישיהו, בהודעת גבורת ה' – "כקדח אש המסים מים תבעה אש להודיע שמך לצריך מפניך גוים ירגזו" (ישעיה סד, א). שתי הפעמים הבאות בתהלים – "להודיע את גבורתו" (תהלים קו, ח) ובפסוק דגן – שני עדים נאמנים שגבורת הקב"ה היא מה שצריך "להודיע" בעולם.

"להודיע" שוה 125, 5 בחזקת 3 – ה פעמים ה פעמים ה (ב"עב שמוותיו יתברך היוצאים משלשת הפסוקים "ויסע... ויבא... ויט" השם ה"מא הוא ההה. והוא רומז להכנעה: הבדלה המתקה, סדר העבודה שלימד אותנו מורנו הבעל שם טוב). "להודיע" במילוי – למד הא ו דלת יוד עין – עולה מספר מאד מושלם, שם הוי' ברבוע, 676 (5 האותיות הראשונות במילוי = 546, יהו פעמים הוי', ועוד עין, 130 = ה פעמים הוי', במספר קטן, "להודיע" עולה 26, שם הוי' ב"ה, ובמספר קדמי דמ"ק עולה 81, אנכי – "אנכי הוי'" שמענו מפי הגבורה). ד"פ "להודיע" בתנ"ך יחד עולים במילוי בן ברבוע.

לד תהלים קמה, יב. בתוך "אשרי", המסודר לפי האלף-בית, זהו פסוק האות ל (האות היזה של האלף-בית, "זה הדבר", נבואת משה רבינו שהוא הדעת של כללות נש"י כידוע, ושעל כן הוא חותם את התורה באות ל – "לעיני כל ישראל", ביטוי שבו זה אותיות). באותיות דרבי עקיבא למד היא "לב מבין דעת" ("לב מבין דעת" = לב פעמים חוה:בטח, לב ועוד לב פעמים חי, "לב ישראל חי", שהוא כד ברבוע), ובאלף-בית שלנו, המנוסח בסגנון של הוראות, בהשראת לשון חז"ל הנ"ל, למד אומרת "לכך מלא דעת". כלומר, יש קשר בין למד, לשון לימוד, לדעת, כפי שמופיע בפסוק ה"ל – "להודיע", לשון דעת.

לה יבמות סא, א; זהר ח"ב פו, א.

לו מתבקש, אם כן, להתבונן בקשר בין דעת וגבורה: הגבורה היא הצמצום שבסופו נעשית שבירה ונדרשת עבודת הביור – צריך לדעת את סוד הצמצום והשבירה כדי לתקן. השבירה מתחילה מהדעת, דעת דתהו (סוד ח"י אלול, יום הולדת שני המאורות הגדולים). בדעת יש ה חסדים וגם הגבורות – צריך לדעת ולהודיע את שניהם, אך פפרט צריך להודיע את גבורותיו של מקום, כנ"ל.

היא עבור ישראל^{לט}. קיום התורה והמצוות לכשעצמם לא מצדיקים בריאת עולם. תכלית הבריאה היא העליה של ישראל על ידי עבודתם – שליחותם בעולם, וגם התורה ומצוותיה נועדה לעליה זו. גם העילוי שנפעל בתורה עצמה על ידי לימודה בעולמנו – כאשר בקיומה כאן מגלים תעלומות חכמה, למעלה ממה שהתגלה בתורה כ"שעשועי המלך בעצמותו"^{לז} לפני הצמצום – אינו תכלית לעצמו, אלא לטובת ישראל. ה' לא זקוק לעולמות, וודאי לא זקוק לפסולת שבהם, ואפילו אינו מחפש להשתעשע בתורה. רצונו הוא שבניו, "בנים אתם להוי' אלהים"^{לא}, ישתעשעו בתורה ויזכו לעליה על ידי עבודתם בעולם.

הכנעה הבדלה המתקה

ומהי אותה עליה שלשמה נועדה כל הירידה ("ירידה צורך עליה")? רק על ידי בריאת העולם "יכולים להגיע לאמיתית האחדות באור אין סוף" – כפי שיוסבר בהרחבה בהמשך השיחה. כל התהליך נועד כדי שנשמה, שאינה הקב"ה (אלא רק שליחה שלו), תגיע לאמיתית האחדות אתו. אפשר לומר שיש כאן גם עליה בקב"ה, כביכול, כי בלי התהליך המדובר לא היתה מתגלה אמיתית אחדותו.

בתיאור בריאת עולם התהו השתמש הרבי במונח הבדלה – הבדלה בין האוכל לפסולת – מה ש'מזמין' להתבונן כאן בסוד הכנעה הבדלה המתקה^{לב}: ההכנעה היא החידוש ש"גבורה מאנט פסולת" – השימוש בגבורה, נתינת המכה, דורשת פסולת ומציאות המצאת הפסולת היינו הכנעה. הבדלת הפסולת – בתהליך הבריאה (וכל הביירוים שבעקבותיו) – היא

כט "קדש ישראל להוי' [ראשית תבואתה]" נבדלים בעצם, סוד "קדש מלה בגרמיה" (זהר ח"ג צד, ב), מן העולם וגם מן התורה, הנדרשת ל"מפעל העולם" – ראשית דרכו קדם מפעליו מאד", כאשר "אסתכל באורייא וברא עלמא" (שם ח"א קלד, ב; ח"ב קסא, א).

ל ראה עמק המלך ש"א.

לא דברים יד, א.

לב כש"ט קה"ת) אות כח.

ה' לא זקוק לעולמות, וודאי לא זקוק לפסולת שבהם, ואפילו אינו מחפש להשתעשע בתורה. רצונו הוא שבניו, "בנים אתם להו' אלהים", ישתעשעו בתורה ויזכו לעליה על ידי עבודתם בעולם

ה'טבעי' של אין סוף "שמאיר אלקות בגילוי ובכל מקום" (והרמז: **אין סוף** בניגמטריא **אור**). הצמצום אינו כפשוטו, ו"לית אתר פנוי מיניה"^{לז} גם לאחריו, אך כשהאור מאיר גלוי שהכל ה' והכל טוב (שהרי ה' הוא "עצם הטוב" ו"טבע הטוב להיטיב") והצמצום יוצר מקום פנוי^{לח} מגילוי האור – מציאות ארצית נחותה, מחשיכה והולכת (בסוד "שבע ארצות"^{לט} הנזכר בחז"ל – שבע מדרגות תודעה ארצית זו תחת זו^מ, במקום אחד, על

קרקע עולמנו שלנו, על דרך שבעת מדורי גיהנם, עד ל"תחתון שאין תחתון למטה הימנו"), בה לא רואים בטבעיות את אור אין סוף ואפילו אין מודעות פשוטה לכח האלקי שבכל דבר (ורק מי שמעמיק להתבונן יכול להזכיר לעצמו את "כח הפועל בנפעל"^{מא} ולראות בעין השכל שבלבו ש"כל עניניו אלקות"^{מב}).

פנימיות וחיצוניות בגילוי רצוני

ומה התועלת באותו צמצום שכולו התעלמות והחשכה? הוא יוצר הבדלה בין

לז עפ"י תקו"ז נד (צא, ב).

לח מקום פנוי צמצום ראשי תבות מפץ – רמז למפץ הגדול, תחלת ההתהוות על ידי הגבורה. מקום פנוי צמצום עולה חיה פעמים הוי', שם הרחמים (כאשר חיה הוי' משלימים ל'ז ברבוע) – בהעלם יש בצמצום ומקום פנוי הרבה גילוי אור של חסד ורחמים. לט מדרש משלי ט ומדרש תהלים צב. זהר ח"א רנג, ב; זהר חדש (מרגליות) מדרש הנעלם ט, א. מ בכללות ארץ היא מלכות (לעומת שמים: מדות), וז' ארצות הם כמו ז"ת דמלכות, אבל בשרשן הן משתלשלות מ'ז מלכין קדמאין דתהו שכל אחד אמר "אנא אמלוך" (ע"פ מלכים א, א; ה; ראה ע"ח שי"א פ"ה) – שבע שיטות פוליטיות בהנהגת הארץ (כמבואר במ"א), שכל אחד מהם ירד יותר ויותר.

מא וראה הנהגות ואזהרות מהרצ"א אות א שמיד בבקר, אחרי "מודה אני", יש לומר "כח הפועל בנפעל".

מב לוח "היום יום" י"ד כסלו.

ותכלית מעלתו. בפרקים הבאים הוא מסביר כיצד כח הצמצום הגבורה מחולל את המציאות התחתונה, שלב אחרי שלב – מהארת אור אין סוף מעצמות ה' ועד להתהוות וחיות המציאות מכח הרשימו והקו בתוך החלל והמקום הפנוי. מחד, הצמצום והתעלמות האור 'מרחיקים' את המציאות מה' ומחשיכים אותה – זו הירידה. מאידך, בהעלם יש כח אלקי עצמי עוד יותר מאשר בגילוי, עד שבעצם "כל המציאות [שנוצרת מאותו

העלם] היא העצמי", ולכן בסופו של דבר אפשר להגיע להתאחדות עם העצמות דווקא בעולמנו שלנו – וזו העליה.

מי שקשה עליו המעקב אחרי הפרטים (החשובים והמרתקים) של תהליך הצמצום וההתהוות ממנו יכול להסתפק בהקדמה זו ולדלג לפרק הבא, המסביר לאור זאת את תהליך ה"ירידה צורך עליה" בנשמות.

צמצום – התעלמות האור

לצורך בריאת העולמות (התהוות מציאותם ואחר כך ההתלבשות בתוכם להחיותם, כפי שיוסבר) נדרש צמצום (מאומץ ורצוני) שענינו "התעלמות האור" – מעין כיווץ והתכנסות לתוך עצמו, מיניה וביה, שהופכים את הכיוון

דעת גבורה עולה "משה משה" (שמות ג, ד) ש"לא פסיק טעמא בגווייהו" (ע"פ זהר ח"א ככ, ב; ח"ג קלח, א) – הוא זכה לקבל את התורה ישירות "מפי הגבורה", מפי העצמות, וזכה ל"דעת משה" (דעת המכריע, אחדות פשוטה וכו'). כלומר, הערך הממוצע בין שתי הספירות הוא משה רבינו (דעת גבורה ר"ת דג – משה נולד במזל דגים ועליו נאמר "מן המים משיתהו"), הוא נשמה דעלמא דאתכסיא ומכונה "נון" על שם נוני ימא). הכנף היא 129, עונג – כפי שלמדנו אצל רבי לויק לפני כמה ימים (בשיעורי "להשכילך בינה", בדיוקיו באגרת הקדש יא) – שעולה "הוי' הוא האלהים" (דברים ד, לה ובכ"ד). ההפרש ביניהן הוא פעמיים 129, ג"פ אלהים, שם הגבורה – סוד ג מוחין דקטנות שיש לדעת לשם מה הם טובים ונדרשים.

(כמו "צמצם שכניתו בין שני בדי ארון"^מ), רצון אותיות צנור. מי שכל האפשרויות פתוחות לפניו, מצמצם וממקד את עצמו לאפיק מסוים כשהוא בוחר במה הוא רוצה (ובעולמנו שלנו, חוסר היכולת להחליט מה אדם רוצה הוא חסרון, כפשוט – זו מעלת הצמצום, לא רק במובן של העלם אור אלא של ריכוז העצם)^מ. במובן זה, אף שאור אין סוף שלפני הצמצום הוא קדמון – "שמו הקדמון כקדמותו"^מ – יש בו ממד מחודש, כאילו "קדמו ההעדר", משום שקדמה לו "העכבה" בעצמות ה', מעין 'רגע של שתיקה', הרף-עיני' בו ה' התעכב כביכול ו'התבונן מה רוצה באמת', ואז החליט באופן רצוני להאיר את האור (אחרי הצמצום, קר-צנור האור הוא באמת חידוש שקדמו העדר^א) – מצב של העדר-אור בעקבות התעלמות מוחלטת של האור – אך כאן מוסבר מעין זאת באור הראשון, שלפני הצמצום הראשון, שגם הארתו מהעצמות היא

מד ראה תנחומא ויקהל ז; שה"ש רבה א, סב; בראשית רבה ד, ד.

מח רצון אותיות צנור הוא סוד "נוצר חסד לאלפים" (שמות לד, ז), עליו נאמר "אין מזל לישראל" (בעש"ט עה"ת לך לך כו, עפ"י שבת קנו, א). המזל שלנו הוא יכולתנו לרצות – רצונות בכיוון הנכון, המוכתב על ידי האין האלקי – ולקבל החלטות טובות בחיים.

מט "שמו הקדמון כקדמותו" = 1127 = 23 פעמים = 49 "והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד" (זכריה יד, ט).

נ על עכבה – המלה שנוספה כאן, ובמובן מסוים היא המלה הכי חשובה כאן בשיחה – נהוג לומר "כל עכבה לטובה" (ראה אג"ק ח"ו א'תרצט שהרבי חפש מקור לפתגם זה ולא מצא, אך זהו פתגם עממי מקובל וכנראה נכון). עם זאת, איננו משלימים עם עיכוב הגאולה – כל ענינו של הרבי היה לפעול שהמשיח לא יתעכב יותר. אכן, כאן ברור שעכבה לא צריכה לקחת זמן – ימים, שנים, יובלות או אלפי שנים (כעיכוב הגאולה עד כה) – והיא יכולה להיות כהרף עין.

נא זהו גדר החידוש – שקדמו ההעדר, שקודם לא היה. יש בכך מדרגות רבות, עד כמה האור 'לא היה' – אפשר לדבר על צדיק שהוא חידוש נפלא שלא ירדה לעולם נשמה כמותו חמש מאות שנה, או שלא היה כמותו ממש רבינו, או שמבריאית העולם לא היה כמוהו – עד לדרגה העתידית של "אור חדש על ציון תאיר" (ברכת "יוצר אור" בנוסח אשכנז וספרד), שחדש להיות אור וקודם היה בגדר עצם (ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" לר"ה מפאריטש וסיום ביאורו להקדמת דרך חיים).

הפנימיות והחיצוניות^מ של האור הקדום (בסוד "הפח נשבר ואנחנו נמלטנו"^מ) – שבירה-הבדלה בין הפנימיות לחיצוניות):

בעצמות ה' אין חלוקה לפנימיות וחיצוניות, כמובן, ולכן הייתי מניח שגם באור – שהוא "גילוי מן העצם, שהוא כמו העצם" – לא תהיה חלוקה כזו. אכן, ה' רצה מציאות שיש בה חלוקה בין פנימיות לחיצוניות (ניגוד וקיטוב, שהוא בסופו של דבר השרש לכל הניגודים בעולם, עד לניגוד-העימות בין היצר הטוב והיצר הרע), ששרשה כבר באור הראשון שהאיר ממנו יתברך.

מעבר לאמונה שזהו רצון ה', אפשר גם להבין זאת (כשיטת חב"ד): אם הארת האור מהעצמות היתה ענין טבעי-הכרחי (כאור השמש מן השמש) – גילוי בדרך ממילא של "אור פני מלך"^{מה} – האור היה לגמרי מעין המאור,

שוה בכל, ללא כל חלוקה פנימית או כיוון מוגדר. אמנם, אצל ה' שום דבר אינו הכרחי, ח"ו – הגילוי הוא רצוני, וכל רצון הוא צמצום^מ ומיקוד

מג פנימיות חיצונית עולה "יסוד היסודות ועמוד החכמות" (פתיחת הרמב"ם) – משולש מח (כד, ד בעצרת, פעמים מט, ז ברבוע) – וכידוע, עיקר תורת האריז"ל הוא שבכל דבר יש פנימיות וחיצוניות (ע"ח ש"מ).

מד תהלים קכד, ז.

מה משלי טז, טו.

מו רמז: צמצום יוצא מה-צ של רצון. רצון צמצום = ברית = ט פעמים חיים, ממוצע כל אות.

בעולמנו שלנו,
חוסר היכולת
להחליט מה אדם
רוצה הוא חסרון,
כפשוט – זו
מעלת הצמצום,
לא רק במובן
של העלם אור
אלא של ריכוז
העצם. קדמה
לו "העכבה"
בעצמות ה',
מעין 'רגע של
שתיקה', הרף-
עין בו ה' התעכב
כביכול ו'התבונן
מה רוצה באמת',
ואז החליט באופן
רצוני להאיר את
האור

לצורך גילוי

והשפעתו בפועל,
 נדרש צמצום
 אצל הרב - מעין
 'בלק-אאוט' בו
 נעלם כל השכל
 שלו (כמסופר על
 הבעל שם טוב)
 - שאחריו תמצא
 לו החיצוניות,
 תמצאנה לו
 האותיות בהן
 ניתן להעביר את
 הדברים העמוקים
 ביותר לדורות
 הבאים

"אור המאיר לעצמו", ויש את השכל שמתאם עבור התלמיד (ובמושגי החסידות, כשמדובר באור אין סוף שלפני הצמצום, "אור המאיר לעצמו" היינו השעשועים העצמיים - חכמה ובינה ד"אחד" - ו"אור המאיר לזולתו" היינו המדות ד"אחד", החל מרצונו להיטיב, "כד סליק ברעותיה למברי עלמא"¹³, ועד למחשבת "אנא אמלוך" של ה'). אצל רב השייך להשפעה קיים בהעלם חלק השכל המיועד לתלמידים השייכים אליו (אפילו בטרם נולדו, לפני שהוא מודע לשייכותו להשפעה), אך הוא עדיין מעורב בשכלו העצמי של הרב, וגם מואר מכדי שהתלמיד

יוכל להבין ולהפנים אותו¹⁴. לכן, לצורך גילוי והשפעתו בפועל, נדרש צמצום אצל הרב - מעין 'בלק-אאוט' בו נעלם כל השכל שלו (כמסופר על הבעל שם טוב¹⁵) - שאחריו תמצא לו החיצוניות, תמצאנה לו האותיות בהן ניתן להעביר את הדברים העמוקים ביותר לדורות הבאים.

כל עוד הרב 'מלא' באור השכל העצמי שלו, בו 'בלוע' מה שמיועד לתלמיד, התלמיד כלל לא נחשב בעיניו ו"כמאן דליתא דמי", והצמצום - העלם האור אצל הרב - נותן מציאות וערך לתלמיד. על כך כתוב¹⁶ שהצמצום

תוצאת 'צמצום' רצון). הצמצום במעבר מהעצמות לאור הראשון (ובלשון אדמו"ר האמצעי¹⁷, המעבר מ"יחיד" ל"אחד") - תוך עכבה-עצירה ולאחריה 'חידוש' של רצון ממוקד - גורם לכך שכבר בתוך אותו אור תהיה חלוקה לפנימיות וחיצוניות (כאשר הפנימיות שייכת יותר למקור האור והחיצוניות אל ה'יעד', וכדלקמן).

אכן, בגילוי האור הראשון שלפני הצמצום החיצוניות עדיין מעורבת בפנימיות (סוד "שכינה [שרש אור הממלא כל עלמין, החיצוניות המיועדת למקבלים] במערב"¹⁸), אינה ניכרת בפני עצמה - כשהכל אלקות גלויה

קשה להבחין במדרגות בתוכה - והיא עצמה עדיין מוארת מכדי לברוא עולם. לשם כך נדרש הצמצום הראשון, המפריד בין הפנימיות והחיצוניות, ומגלה את החיצוניות בצורה מצומצמת, חשוכה ומוגבלת שמאפשרת יצירת מציאות. ב'אותיות של חסידות', הצמצום מגלה את כח-הגבול, שקודם לכן היה בלוע ונעלם בתוך כח-הבלי-גבול שהאיר לפני הצמצום הראשון.

משל הרב והתלמיד

להבדל בין פנימיות וחיצוניות באור יש משל עיקרי בחסידות (שהרבי הרש"ב מזכירו בפירוש בשיחה, תוך הדגשה שאינו רוצה להאריך בו כאן) - משל הרב והתלמיד, ממנו נלמדים כל סודות התורה (כדברי הרב המגיד ממעזריטש¹⁹). בשכל הרב יש את השכל העצמי שלו, שבגדר

נב שער היחוד פ"א.

נג ב"ב כה, א"ב.

נד ראה פלה"ר שמות ד"ה "ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר" ובד"ה "איתא בפסיקתא" מר"ה מפאריטש, ובכ"ד.

נה ע"פ זהר ח"ג סא, ב. ע"ח ש"י פ"ב (מ"ת); מבו"ש ש"ב ח"ג פ"א.

נו את האור שבחיצוניות מדמה הרבי הרש"ב לשיחת חולין של תלמידי חכמים - החיצוניות שלהם - שצריכה לימוד (סוכה כא, ב). ניתן לומר שכאשר הרב מוסר שיעור תורה - מתוך צמצום עצמו והתכוונות מיוחדת אל התלמיד - האור הרב נעלם, אך דווקא בשיחת חולין 'טבעית' נותר האור הרב (שבחיצוניות), ואשרי התלמיד שזוכה ללמוד אותה ולזכות לאורה.

נד ראה אור ישראל ח"ג עמ' ריא וש"נ.

נח ע"ח ש"א ענפים ב"ג"ד.

"מאין באת ולאן אתה הולך"

נוסיף עוד דימוי ב'עבודה' של הבחנה בין פנימיות וחיצוניות: כתוב "דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון"^{סג} ומוסבר^{סד} שיש "דע מאין באת" יותר רוחני ואלקי מה"טפה סרוחה" הנזכרת בהמשך, האין האלקי ממנו באה הנשמה (ולכן המשנה מתחלקת לשתי בבות, ואפילו שלש, ולא מונה הכל בחדא מחתא).

כל עוד אין רצון – צנור וכיוון ממוקד של התקדמות – הכל נמצא עדיין בשרש, ולא שייך לדבר על "מאין באת" ובוודאי לא על "לאן אתה הולך". ההעדר-העכבה, הצמצום בתוך העצמות, יוצרים כבר הארה נפרדת, שפנימיותה היא הזכרון "מאין באת" וחיצוניותה הזיקה אל היעד המרוחק, "ולאן אתה הולך", אל המציאות החיצונית והנבדלת שעתידיה להווצר. כשה' אומר לאברהם אבינו (ולכל יהודי) "לך... אל הארץ אשר אראך"^{סה} הוא מעורר אצלו את הזיקה לחיצוניות (ולא, כפי שאפשר לחשוב, מעורר אצלו את הפנימיות). בסופו של דבר, התכלית היא ההתאחדות האמתית עם עצמות ה' – זהו השלב השלישי, "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", לפני עצמות ה' שאין בה כלל את גדרי הפנימיות והחיצוניות.

התעלמות ומציאות – "כל המציאות הוא העצמי"

בשני הפרקים הבאים מסביר באריכות הרבי הרש"ב כי בהתעלמות האור – סוד הצמצום, שהאריך בו – "יש בזה כח עצמי ביותר מבכח הגילוי"^{סו}. טבעו של מי שמלא

סג אבות פ"ג מ"א.

סד ראה ביאורי הרבי מליובאוויטש לפרקי אבות (וש"נ).

סה בראשית יב, א.

סו הביטוי העיקרי המתחדש כאן – החוזר שוב ושוב – הוא "כח עצמי", וראוי להתבונן בו: כח הוא 7 במשולש, כידוע, ועצמי גם הוא כפולת 7, 30 פעמים 7 (15 פעמים יד – מכה משותף עם כח, שעולה ב"פ יד) וגם הוא משולש, 20 במשולש. ביחד, כח עצמי עולה רחל, עיקר המלכות.

הוא המהווה את מציאות הכלים-העולמות (הגלומים ב'רשימו').

הגילוי לאחר הצמצום של השכל השייך לתלמיד, כעומד בפני עצמו ובאופן שניתן להמסר לו, הוא כבר סוד אור הקו – האור האלקי המצומצם שמאיר ומתלבש בעולמות, כשיעור הנמסר לתלמיד (בפרט, הממד החיצוני שבקו – היותו "קו קצר"^{סט} ומצומצם^{סז}, 'שערה' דקה – הוא הזרז, קטליזטור בלעז, שמפעיל את פוטנציאל המציאות שבעצם הצמצום, ופנימיות הקו היא סוד התורה^{סח}, המחוללת את העילוי בישראל וההתאחדות עם האלקות, כנ"ל בסוד "בשביל התורה שנקראה ראשית... ובשביל ישראל שנקראו ראשית" וכדלקמן בארוכה^{סה}).

פנימיות היא

הזכרון "מאין באת" וחיצוניות הזיקה אל היעד המרוחק, "ולאן אתה הולך", אל המציאות החיצונית והנבדלת שעתידיה להווצר. כשה' אומר לאברהם אבינו (ולכל יהודי) "לך... אל הארץ אשר אראך" הוא מעורר אצלו את הזיקה לחיצוניות (ולא, כפי שאפשר לחשוב, מעורר אצלו את הפנימיות)

נט קו קצר בגימטריא מלכות – זו בעצם המלכות של הקו. המלכות היא לאידבר, "לית לה מגרמה כלום" (זהר ח"ג קפ, ב), לכן היא רק זרז להפעיל את הפוטנציאל שברשימו. זו התבוננות שלמה לגבי תיקון המדינה: המלך, המלכות האמתית, הוא גארניטש – הוא רק זרז להוצאת הפוטנציאל של העם. מחד, "אין מלך בלא עם" – אין לו מציאות כלל בלי העם – אך הוא נדרש בשביל להפעיל את העם. אחר כך, יש המשכת פנימיות הקו שגם מחיה את כולם – "חסדי דוד הנאמנים" (ישעיה נה, ג).

ס "קו קצר" מעיד על ממד הגבורה והצמצום שבקו, כנינו קו שמאל (בהקדמת תקו"ז) "חד קציר" (קציר גם לשון "קצירי ומריעי" – חולי הדורש צירי ומרפא).

סא נהר שלום ט, ד.

סב על חיצוניות ופנימיות הקו – כח ההתחלקות וכח ההתכללות שבו – ראה שער היחוד (מאדמו"ר האמצעי) פרק טו; ד"ה "בריש הורמנותא דמלכא" (מהרה"צ ר' הלל מפאריטש) אות ג.

טבעו של מי שמלא וגדוש הוא 'פתיחות' של הארה והשפעה - תוכנו עולה על גדותיו ופורץ- משפריץ ממנו כמעט בהכרח, וההשפעה לזולת 'עושה לו טוב'

הצמצום הראשון הוא "כניסת המאור במקום האור" – העצם נכנס לתפוס את מקומו של האור ומבריח-מעלים את האור (כמו ש"מעט אור דוחה הרבה מן החשך" כך 'מעט עצמות דוחה הרבה מן האור'...). בסגנון של עבודה, הצמצום המאפשר עולם שה' נעלם ומסתתר בו ("אסתר מן התורה מנין? 'ואנכי הסתר אסתיר פני' עב"ע", "אכן אתה אל מסתתר" טז) הוא סוג של 'אתכפיא' אלקית (וזהו הטעם הפנימי שהעולם נברא במיוחד עבור עבודת האתכפיא המאומצת של הבינונים, שיש בה תוקף עצמי יותר מהאתהפכא המאירה של הצדיק).

אותו "כח עצמי" שבהתעלמות הוא-הוא הכח המהווה את המציאות, עד למציאות הארצית הנחותה של "שבע ארצות", בה אין גילוי אלקות כלל. זהו ההסבר לאמירה החדתית, שכבר הוזכרה, שהצמצום (שענינו העדר) הוא המהווה את המציאות-הכלים – על הצמצום שבאור ה' המקיף וסובב כל נאמר "כל אשר חפץ הוי' עשה" טז, הוא היוצר את עצם המציאות הנפרדת מה' (להבדיל מאור הממלא כל עלמין, האור המצומצם החודר לתוך המציאות ומחיה

עב דברים לא, יח.

עג חולין קלט, ב.

עד ישעיה מה, טו.

עה תהלים קלה, ו. הרבי הרש"ב מתעכב כאן להסביר שאין הכוונה לחפץ הפנימי של ה' – פנימיות הרצון – שהוא החפץ בנשמות ישראל, ולא בצמצום או במציאות, אלא בממד חיצוני יותר של חפץ, החפץ במציאות (בלשון הבעש"ט, הראשון הוא "חפץ הוי'" בנשמות והשני בעולמות). ורמז: "חפץ הוי'" בגימטריא צדיק. כנראה יש שני סוגי צדיקים – יש צדיק שתכליתו המציאות, הוא אוהב את המציאות-העולם ורוצה לעסוק בעבודת הבירורים "לתקן עולם במלכות שדי", ויש צדיק שאינו אוהב בעצם את המציאות אלא את היהודים, ורק רוצה לפעול אחדות בין היהודים ובינם לאביהם שבשמים, לעסוק בעבודת היחודים. כל צדיק שייך לשם הוי' ("חפץ הוי'"), ואפשר לומר שהיינו הוי' הוי' שלפני יג מדות הרחמים, וד"ל.

וגדוש הוא 'פתיחות' של הארה והשפעה – תוכנו עולה על גדותיו ופורץ-משפריץ ממנו כמעט בהכרח, וההשפעה לזולת 'עושה לו טוב' (ואף שאצל ה' אין כמובן הכרח להשפיע, כנ"ל, עדיין תנועת ההשפעה, החסד וההארה היא 'טבעית' יותר ומפליאה פחות). לעומת זאת, עצירת עצמו מלהשפיע ולהאיר דורשת מאמץ אדי, גבורה, של "כח עצמי" מלא עצמה שמקורו בעצמות (על דרך הגילוי העצמי של "אנכי" שמתגלה דווקא "מפי הגבורה" טח, כאשר "אנא נפשי כתבית יהבית" טט).

בלשון החסידות במקומות אחרים טא,

המציאות בעצם (עם כל ההתעלמות שבכך). כנראה יעקב אבינו התאהב ברחל אמנו כי ראה שהיא משקפת את הכח העצמי ואין "פית תאר ויפת מראה" (בראשית כט, יז) יותר מזה.

כח במילוי, כף חית = 518, גם כפולת ז"פ עד (דע), יד"פ יחידה, מספרים חשובים. עין צדיק מס יוד = 434, גם כפולת ז"פ טוב מאד. כמובן יחד גם יוצא כפולת 7 – יוצא 952. וראה פלא – מאד נדיר שמילוי יהיה כפולת השרש, וכאן המילוי עולה ד"פ רחל (רחל פנים ואחור), יחס חשוב של א:ד.

הפשוט והמילוי יחד עולים ה"פ רחל, 1190, מספר חשוב מאד – רומז לחמש העליות של מלך המשיח, "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" (ישעיה נב, יג), נרנח" של היחידה הכללית של עם ישראל (ע"ח ש"ג פ"ב ובאורך בחסדי דוד הנאמנים ח"ד עמ' 110). במושגים דלעיל (הערות לג וילו), 1190 הוא גם החבור של ד"פ "להודיע" עם דעת גבורה.

סז בתכונת "ופרצת" (בראשית כח, יד), המאפיינת את המשיח מ"תולדות פרץ" (רות ד, יח), בו נאמר "עלה הפרץ לפניהם" (מיכה ב, יג).

סח שבת פח, ב (ובכ"ד).

סט שם קה, א (ועד"ז נתבאר במ"א שכך הוא הגילוי העצמי בגבורה שלפני הצמצום – גילוי ה"אנא" לצורך "אנא אמלוך").

ע זז מעלת יצחק, שמדתו גבורה, על אברהם שכולו חסד והארה – ועל כך יאמרו לו לעתיד "כי אתה אבינו" (ישעיה סג, טז; שבת פט, ב). כח העצירה הוא גם שרשו של המשיח, "זה יעצר בעמי" (שמואל"א ט, יז) הפועל את העצירה העצמית למעליותא בעם, לשון עוממות.

עא בפלח הרמון בכ"מ.

שהיש הנברא משקף את היש האמת^ט, אלא ש"כל המציאות הוא העצמי"⁹!

ד. הפסד צורת הנשמה – הדרך למודעות טבעית

אחרי ההקדמה בענין פעולת הצמצום – מ'נזקי' דרך התועלת שלו ועד למשמעות המופלאה של גילוי הכח העצמי במציאות – חוזר הרבי הרש"ב לנושא העיקרי, ה"ידידה צורך עליה" של הנשמות לעולם:

המטרה – "הפסד הצורה לגמרי"

שרש הנשמות נעלה ביותר – בכל מדרגה בה נתבונן, הנשמות הן בבחינת פנימיות (פנימיות הכלים, המתייחדת עם האורות, או אפילו פנימיות האורות). במושגים שנתבאר, פנימיות היא "אור המאיר לעצמו", הזכרון "מאין באת". פנימיות היא גם לשון פנים, כמו "חכמת אדם תאיר פניו"^{פ9}, והיא כוללת את היכולת להסתכל בזולת פנים בפנים ("אשגחן אפין אפין"^{פ9}, סוד התיקון, סוד המתקלא) ולפנות אליו באמת⁹. אך עם כל המעלות הללו, הנשמות הן עדיין מציאות העומדת בפני עצמה – כניצוץ הנפרד מהאבוקה או כבן הנבדל מהאב. המציאות של הנשמה היא אלקות – היא נמצאת כל הזמן במודעות לה' וכולה חויה אלקית – אך היא עדיין לא האלוק עצמו. יש לנשמה את ה'ציר'

אותה, כנ"ל). לכן, ההתעלמות היא בעצם כינוי נרדף למציאות (עד שהביטויים "אין סוף" ו"מציאות" מקבילים ממש לביטויים "גלוי" ו"התעלמות"^ט), וכשם שההתעלמות היא כח עצמי כך המציאות היא כח עצמי^ט – לא רק שההתהוות יש מאין היא רק בכח ה' שמציאות מעצמותו (דהיינו בכח העצמות)^ט, ולא רק

עו המלים המדויקות של הרבי בשיחה חשובות, צריך לעיין בהן וגם להשתעשע בהן. נעשה חשבון (בכתיב מלא, כמו שהוא כותב, כשגור בחסידות): גילוי התעלמות אין סוף מציאות = 1764, מב ברבוע. מב הוא השם של בריאת העולם, שם מב. היות שיש פה ארבעה מושגים, הממוצע הוא גם רבוע – אמת, אהיה אשר אהיה" (שמות ג, ד). גם גימטריא יפהפיה, פלאית, שארבעת המושגים האלה הן אמת: אמת: אמת – אמת, שש קודם יש גילוי ואחר כך יש התעלמות, ועיקר תכלית הכוונה קשור להתעלמות, קשור למציאות. לפי דקדוק (בכתיב חסר), גלוי: התעלמות משלימים ל'1000 – האלף לך שלמה" (שה"ש ח, יב), עשר פעמים עשר פעמים עשר.

עז התעלמות מציאות כח עצמי עולה ז"פ רמח, ז"פ אברהם. איך הדבר מסתדר עם מה שנתבאר לעיל (בהערה א) שעיקר הכח העצמי הוא יצחק, לא אברהם, ושעיקר ענין אברהם הוא החסד והגילוי? באמת "יפה כח הבן מכה האב" (שבועות מח, א) ו"אלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כה, יט) דווקא – הכל מתחיל מאברהם והכל נכלל באברהם. לכן אברהם אבינו היה צריך לעמוד בעשרה נסיונות, ועיקר הנסיונות – בפשט, חוץ מהעקדה, הקרבת בנו – הוא שנות העקרות הרבות (כשעל הבטחת ה' לכן, נגד הטבע לגמרי, כתוב "והאמן בהוי" ויחשבה לו צדקה"). אברהם היה בחושך – חושך בנים – והבכירה הראשונה שה' עשה אתו היא "ברית בין הבתרים", מתוך חשך ארבע הגליוות. כלומר, כל עבודת אברהם אבינו וכל היחידוש שלו – ולכן הוא היהודי הראשון – לא העמידה בנסיונות. מתקשר למה שלמדנו בשיעורי "להשכיל בינה", שאדם נברא כדי לעבור ולעמוד בנסיונות – הראשון שרואים שנברא בשביל נסיון – "בהבראם" (שם ב, ד) אותיות באברהם (בראשית רבה יב, ט) – הוא אברהם אבינו. בשביל לעמוד בנסיון האדם עצמו צריך לגלות את הכח העצמי שבו, הגבורה שבו. כלומר, כל הנסיונות וכל עמידה הם על ידי גבורה – "להודיע לבני האדם גבורותיו" של הקב"ה, שבאות לידי ביטוי בתוך היהודי, שעובר נסיונות ועומד בנסיונות. אם כן, מתברר שגם בחסד – "יומא דאזיל עם כולה יומיו" – יש כח עצמי (שעתיד להתגלות במשיח, שלמלחמותיו רומזות מלחמות אברהם אבינו, כדברי הרמב"ן – משיח מתחיל בגבורות של מלחמה וכוסף ומשיך לכולם את "חסדי דוד הנאמנים") כדי שהחסד יהיה גילוי עצמי ממש צריך כח עצמי. הכל מתחיל מאברהם, ויצחק אבינו הוא היורש אותו.

עח תניא אגה"ק כ.

עט ביאורי הזהר בשלח ד"ה "עוד י"ל" (מג, ג); סה"מ תרס"א עמ' קצא ואילך; המשך תער"ב ח"ב עמ' א'קמ"ה. פ – הרבי הרש"ב מבחין בשיחה בין אור ומאור למציאות ועצמות: לולא המאור אין אור (והוא סוד "קדימה במעלה", שכנגד הכתר), ואף על פי כן לא שייך לומר שהאור הוא המאור, כי הגילוי הוא בדרך ממילא (כפי שלא ניתן לומר שנתינתו של בעל צדקה גדול היא בעל הצדקה עצמו) – כמעין הכרח מהמקור. לעומת זאת, העובדה שלולא העצמות אין מציאות כלל – בכח העצמי: הרצוני של העצמות – מזהה בין העצמות והמציאות, ודוק.

פא קהלת ח, א. פב זהר ח"ב קעו, ב (ספד"צ פ"א).

פג בפניה "אתה" – תוך יציאה מלאה מעצמי להתאחד עם הזולת – כפי שנתבאר בשיעור א' ניסן (פורסם ב"נפלאות" מטות – עיי"ש גם בשאר המאמרים).

ה', קריאת שמע⁹⁹, נאמרה לדור שנכנסו לארץ – מקום מסירות הנפש הוא הארץ הגשמית התחתונה (אחרי שיוצאים מענני הכבוד ומאכילת המן¹⁰⁰). את פרק כה נוהגים ללמוד חתנים ביום חופתם – כהכנה לקראת 'הירידה השניה' שלהם לעולם, מתוך עולם הישיבה אל המציאות הממשית.

מדוע מסירות הנפש שבהפסד הצורה אפשרית רק בעולם הזה? הרבי הרש"ב מסביר שמסירות נפש היא "בנקל יותר באנשים פשוטים מגדולים". לאדם גדול ובעל-צורה, בעל מוחין ה"עוסק בחכמת התורה והשגת אלקות ובענינים נעלים", יש הרבה מה

להפסיד – באמת! – ולכן הוא חושש לאבד את צורתו, 'להניח את עצמו בצד' ולמסור את נפשו. לעומתו, לאדם פשוט ונטול-צורה אין מה להפסיד – ובנקל לו למסור את נפשו. זו בעצם מעלת היהודים הפשוטים עליה לימד מורנו הבעל שם טוב את תלמידי החכמים – כדי להתאחד עם ה' צריכים אנשי-המעלה לוותר על צורתם ומעלתם ולהשוות את עצמם ליהודים הפשוטים וחסרי-הצורה. כך, כשהנשמות למעלה, כל אחד הוא 'יהודי חשוב', שלא מסוגל באמת 'לוותר על עצמו' ולהפסיד את צורתו הנעלית והחשובה. אך לאחר הירידה לגוף מהעמידה לפני ה' ("חי הוי' אשר עמדת לפניו"¹⁰¹), עם כל טשטוש הצורה והמיעוט שכבר נגרמו בה, לנשמה 'אין מה להפסיד' והיא מוכנה להגיע למסירות-נפש ולהפסיד את צורתה לגמרי.

**יש לנשמה את
ה'ציור' הנבדל
שלה, צורה
אלקית-רוחנית,
שהיא אמנם
יפהפיה ומפליאה
– צורת "אצילי
בני ישראל"
ששרשם בעולם
האצילות, עולם
שכולו אלקות
(בניגוד לעולמות
הנבראים) –
אך עדיין אינה
באחדות אמתית
עם ה' עצמו**

הנבדל שלה, צורה אלקית-רוחנית, שהיא אמנם יפהפיה ומפליאה – צורת "אצילי בני ישראל"¹⁰² ששרשם בעולם האצילות, עולם שכולו אלקות (בניגוד לעולמות הנבראים) – אך עדיין אינה באחדות אמתית עם ה' עצמו.

כדי להגיע להתאחדות מלאה עם ה' צריכה הנשמה לוותר על הצורה שלה – להגיע ל"הפסד הצורה לגמרי". הרבי הרש"ב מטיל כאן 'פצצה' – מטרת הירידה לעולם היא "הפסד הצורה" הזה. ההפסד הוא 'פשיטת רגל' מוחלטת של הנשמה, שמביאה אותה לרגע של אמת לאמתו, רגע של גילוי

הקשר העצמי שלה לה' והתאחדות אמתית עמו. בסגנון נוסף, צמיחת הנשמה תלויה ברקבון מוחלט שלה, כרקבון הגרעין בארץ (כאמור במשיח "צמח שמו ומתחתיו יצמח"¹⁰³, מהדרגה התחתונה של הפסד צורתו ורקבונו הגמור).

מסירות נפש של יהודים פשוטים

הפסד הצורה הוא בעצם מסירות נפש – התכונה היהודית העיקרית, בה תלויה הקדושה והשראת האלקות¹⁰⁴. אובדן כל הציור של הנשמה שקול למות על קידוש ה' – אהבת ה' "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"¹⁰⁵. מסירות הנפש הזו יכולה להתחולל רק לאחר שהנשמה ירדה לעולם ואבדה את צורתה האלקית, לאחר שהיא נכנסה לגוף ולחושיו המגושמים והשתעבדה לצרכי העולם. כך, כפי שמוסבר בפרק כה בתניא, התזכורת היום-יומית למסירות נפש על קידוש

פח נקודת מסירות-נפש נוספת בתפלה היא אמירת "אליך הוי' נפשי אשא" בנפילת אפים, בה מכוונים מסירות נפש ממש.

פט וראה לקו"ת שלח.

צ ראה מלכים יז, א; יח, טו; מלכים יב, יד; ה, טז.

פד שמות כד, יא.

פה זכריה ו, יב.

פו ראה תניא פ"ו ובאריכות פרקים יח"ה.

פז דברים ו, ה.

הצורה האמתית

היא מודעות עצמית. זו מודעות של העולמות התחתונים, בריאה יצירה עשייה, הנפרדים מה'. המודעות ההפוכה בדיקו היא מודעות אלקית – מודעות של עולם האצילות, כשהאדם אינו מסיח את דעתו מהאלקות לרגע ("שויתי הוי' לנגדי תמיד"^{צא}) ורואה אלקות בכל, עד שהוא שוכח מעצמו לחלוטין מודע רק לה'. לכאורה, זו הצורה הנעלית ביותר, אך גם המודעות המלאה לקב"ה בלבד – עדיין אינה הזדהות והתאחדות עם ה' עצמו. על דרך משל, אדם בריא אינו חש את עצמו ואינו מודע למתחולל בגופו (ולכן חולי בלשון חז"ל מתחיל ב"חש ב..."), התחושה העצמית מעידה על בעיה, וכך האלוק אינו 'מודע לאלקות', כביכול. ההתאחדות האמיתית עם ה' היא מודעות טבעית, 'זרימה' טבעית המאוחדת עם ה', כפי שמתאר זאת הרבי הרש"ב בהמשך השיחה – "שירצה אלקות בטבעית ממש, כמו שרוצה בדבר גשמי... וזה ענין אמיתית האחדות באור אין סוף".

כלומר, התהליך של "ירידה צורך עליה" הוא בעצם ירידה ממצבה הראשון של הנשמה, המודעות האלקית שלה כפי שהייתה בשרשה העליון והטהור, אל המודעות העצמית שלה בעולמנו הנחות. אכן, אבדן והפסד הצורה הראשונה, 'בליעת' המודעות האלקית בתוך המודעות העצמית, היא הדרך לתכלית העליה אל המודעות הטבעית.^{צב}

עד כאן הוא מתחיל להסביר לנו את התעלומה – לשם מה ירדנו מאיגרא רמה לבריאה עמיקתא, להתלבש בגוף ונפש הטבעית ונפש הבהמית ולהתרחק מה'. את נושא הריחוק העצום שיש לנו מהקב"ה הוא יסביר בהמשך.

צד תהלים טז, ח.

צה ודוק שיש כאן מהלך הפוך משלים מהמבואר בספר הטבע היהודי, שיש לבטל את המודעות העצמית (הכנעה) ולעלות למודעות האלקית (הבדלה) כדי להגיע למודעות הטבעית (המתקה) – שם נקודת המוצא היא הנשמה בגוף, הנדרשת לתנועה הנשית של "עליה צורך ירידה", וכאן היא הנשמה בשרש, הנדרשת לתנועה הזכרית של "ירידה צורך עליה", ואכמ"ל.

כשהאדם מסיר מעליו לגמרי את הצורה הראשונה שלו, דווקא לאחד ירידתו לעולם, הוא מתאחד עם הסביבה שלו, שבעולמנו שלנו היא היא עצמות ה' (הכח העצמי המעלים, כנ"ל). כלומר, מעבר למעלת הבטול במציאות אליו ניתן להגיע דווקא בעולמנו שלנו – בשל הירידה והריחוק – יש כאן את המעלה של הכח העצמי שבהתעלמות. כך, כשהנשמה שירדה לעולם מפסידה לחלוטין את צורתה הראשונה היא זוכה להתאחד עם "אמיתית האחדות דאור אין סוף, שזהו אמיתית הצורה"^{צא}.

על כך נאמר "להודיע לבני האדם גבורתי" – דווקא על ידי הגבורה, הכח העצמי של הצמצום בו תלויה הבריאה, זוכה הנשמה להגיע להתאחדות אמיתית עם ה', היקרה וחשובה באין ערוך מכל השגות האלקות של הנשמה, בעליה "מחיל אל חיל"^{צב} עד אין קץ, שהיו לנשמה לפני שירדה לעולם.

ממודעות אלקית למודעות טבעית (דרך מודעות עצמית)

מה שנתבאר כאן הוא יסוד גדול למבנה בסיסי שאנו מסבירים^{צג} – שלש מדרגות מודעות (כאן כל מודעות נקראת 'צורה'):

מאז חטא אדם הראשון, המודעות שלנו

צא צורה גם לשון צרי ורפואה (כנ"ל), הסם הראשון בסממני הקטרת.

צב תהלים פד, ח.

צג ראה באריכות בספרים מודעות טבעית והטבע היהודי.

אדם בריא אינו חש את עצמו ואינו מודע למתחולל בגופו, וכך האלוק אינו 'מודע לאלקות', כביכול. ההתאחדות האמיתית עם ה' היא מודעות טבעית – "שירצה אלקות בטבעית ממש, כמו שרוצה בדבר גשמי..."

ה. מריחוק להתאחדות – תשובה, עבודה ותורה

אחרי הסבר התעלומה של ירידת הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, להתלבש בגוף, בנפש הטבעית ובנפש הבהמית ולהתרחק כל כך מה', יתחיל הרבי הרש"ב להסביר "איך יהיה התאחדות הנשמות באמיתית העצמות":

תודעת הריחוק – שפלות

ניתן לטעות ולחשוב כי אחרי שנשמתנו ירדה למטה, תוך הפסד צורתה הראשונה, והגיע לעולם

של העלם אלקות, שבו בעצם "כל המציאות הוא העצמי" – הגענו ליעד והתאחדנו עם ה'. על כך אומר הרבי הרש"ב "הנה זאת בודאי אין אנו יכולים להטעות את עצמינו ששייכים אנו לאמיתית האחדות דאור אין סוף", והוא מקדיש פרק שלם להסבר כי "לריחוק אנו שייכים":

כל פעולה שאינה לשם שמים באמת (לא רק תוך אמירת "לשם יחוד... כמס שפתים) – היא ריחוק מה' וכפירה¹⁴ באחדותו יתברך. העובדה ש"כל המציאות הוא העצמי" אינה מקלה על הענין, אלא דווקא מחמירה אותו – כשאני לוקח לעצמי ולצרכי את ה'עצמי' של ה' (שמסתיר את עצמו בעולם) אני פוגם ומפריד באחדותו, והופך אותו למעין עבודה זרה. על תנועת נפש זו אמרו חז"ל ש"ישראל שבחוץ לארץ עובדי עבודה זרה בטרהרה"¹⁵ – ההתקשרות לענייני העולם, מתוך דמיון שהם נפרדים, היא יציאה

העובדה ש"כל המציאות הוא העצמי" אינה מקלה על הענין, אלא דווקא מחמירה אותו – כשאני לוקח לעצמי ולצרכי את ה'עצמי' של ה' (שמסתיר את עצמו בעולם) אני פוגם ומפריד באחדותו, והופך אותו למעין עבודה זרה

מ"ארץ החיים" של ה', ויש בה מעין עבודה זרה. במצב מתוקן, בארץ ישראל, אפשר להגיע למצב בו גם ענייני הנפש הבהמית (שנקראת "כדמותנו"¹⁶) – אוצר התמונות והדימויים שלה – שייך כולו לאלקות (במודעות אלקית, ולמעלה מכך במודעות טבעית), ועל כך נאמר "כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה"¹⁷. אכן, מצבנו הרגיל בעולם הוא "כל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה" – דמות הנפש הבהמית שלנו, על אוצר תמונותיה ודימוייה, מפרידים את המציאות מה' והופכים אותה לעבודה זרה.

במושגים שאנו רגילים להשתמש בהם, הרגשת הריחוק – המלה שמתחדשת באות הזו בשיחה – היא בעצם השפלות. גם אם איני שייך עדיין לאחדות ה', אני שייכת לעבודת "והייתי שפל בעיני"¹⁸ – ההכרה בריחוקי האין סופי מהקב"ה, שהיא התשתית לעבודת ה'קב"א.

תשובה ועבודה – "עד ולא עד בכלל" ו"עד ועד בכלל"

אחרי המודעות לריחוק מה' – לשפלותנו בעולם הזה – אפשר לפנות להתאחדות, האפשרית בשני אופנים:

האופן הראשון הוא תשובה, המורכבת משני השלבים של תשובה תתאה ותשובה עילאה¹⁹

צח בראשית א, כו (וראה בהמשך דרוש ר"ה תער"ב, ובכ"ד).

צט כתובות קי, ב. בדרך כלל מזכירים את פירוש הבנש"ט למאמר חז"ל זה – כש"ט (קה"ת) אות מח – אך "שבעים פנים לתורה" וכאן יש פירוש מחודש של הרבי הרש"ב.

ק שמואל'ב ו, כב. קא ראה באריכות ב"פרק בעבודת ה'" בלב לדעת.

קב ראה באריכות אגרת התשובה (בפרט פ"ד ופרקים יח).

צו כפירה גם אותיות כפור – אם אני כופר אני קר (באפס המוחלט – תכלית הקרירות – הדבר מתבטל וחוזר לאין ואפס כמו לפני ששת ימי בראשית.

צז ע"ז ה, א. וראה תו"א ב, ב ולקו"ת אחרי מות ד"ה "כי ביום הזה יכפר" (ובכ"ד).

מעבודתו הוא מאבד את כל העבודה הקודמת, אך אם יתמיד בעבודה של מילת ערלת הלב כפי כחו – באתכפאי אחרי אתכפאי, בריבוי ביטולי הנה"ב, בהתגברות על כל כח מכחותיה בנפרד, שוב ושוב – הוא יצליח לקבץ את כל כחות נפשו לעבודת ה' (בסוד "וקבצך מכל העמים אשר הפיצך הוי' אלהיך שמה"ק) ויזכה מהשמים במתנה של "ומל הוי' אלהיך את לבבך"קיא, בגילוי נקודת פנימיות הלב קיב והתאחדות אמיתית ה' עם ברצון טבעי לאלקות (מודעות טבעית, כנ"ל).

הרבי הרש"ב מסייג שתשובה "אין זה התאחדות ממש, מכל מקום הרי זה קרוב לענין התאחדות" ואילו הדרך להתאחדות ממש היא העבודה בשלמות. אפשר לומר שהתשובה מגיעה "עד ולא עד בכלל" להתאחדות האמתית עם ה' ואילו העבודה מגיעה כבר "עד ועד בכלל"קיד – התשובה מפסידה את הצורה הראשונה (של הנה"ב) ומתקרבת להתאחד עם ה', אך עדיין היא סוג של 'שיא רגעי', ואין בה 'שינוי טבע' עקבי ושיטתי כזה שנוצר על ידי יגיעת העבודה התמידית.

ביטוי ההתאחדות – תורה

בסיום השיחה (לפני ההוספות שאינן

קי דברים ל, ג. בחמש הפעולות של משיח (שמונה הרמב"ם בסוף הלכות מלכים), המכוונות כנגד נפשירוחי נשמה: חייהיחידה, קיבוץ גלויות הוא הפעולה הרביעית – כנגד החיה. בהשקפה ראשונה נראה ששלשת השלבים שכנגד המדרגות הפנימיות של הנשמה, נפשירוחינשמה, הן עבודת האדם, ושלבי המקיפים, חייהיחידה, הן פעולה אלקית. אך לפי המבואר כאן – וכן ניתן לדייק ברמב"ם (בגרסאות הלא מצונזרות) – גם קיבוץ גלויות, המקיף הקרוב, שייך עדיין לעבודת האדם (לקבץ את כל כחות נפשו), ורק המקיף הרחוק, המקיף דיחידה, מיוחס לה' לבדו, מתנת שמים הבאה על גבי כל עבודת האדם, ודוק. קיא שם פסוק ו (וכנודע, "ומל הוי' אלהיך את לבבך ואת לבב [זרעך] ר"ת אלול).

קיב ראה גם תניא אגה"ק ד.

קיג ובמושגי הערה קי, התשובה מגיעה עד לנשמה (ה עילאה, מדרגת תשובה עילאה) ואילו העבודה מגיעה עד לחיה, 'נוגעת ואינה נוגעת', ומזכה במתנת היחידה – ההתאחדות האמתית עם ה'.

(תשובה תתאה ותשובה עילאה ו"הא בהא תליא"ק – מתשובה תתאה לתשובה עילאה). תשובה תתאה – "תשובה מיראה" בלשון חז"ל ו'תשובה ממירות' – היא בריחה מהרע, מרירות על הריחוק מה' ועקירת הרצון והתענוג מעניני העולם. תשובה עילאה שאחריה – "תשובה מאהבה" בלשון חז"ל ו'תשובה משמחה' בלשון החסידות – היא ההתקרבות מלאת שמחה אל הטוב (בתחושה של חזרה מהמרחקים אל הבית ואל האב האהוב). במושגים כאן, תשובה תתאה היא הפסד הצורה (שהופך זדונות לשגגותק) – לא רק הצורה האלקית הראשונה, אלא הפסד הצורה של העולם הזה, של המודעות העצמית עם כל תאוותיה – ותשובה עילאה היא ההיפוך לאלקות (שהופך זדונות לזכויותק).

האופן השני הוא "שלימות העבודה" – עבודה רבה באיכות (מתוך יגיעה רבה, "יגעתי ומצאתי תאמין"ק) ובכמות (בעבודה מתמדת, ללא הרף, בערות ובשינה, כעבד אמתי, חיל או שליח, החש בכל עת את העול שעליו)ק, לפעול עוד בטול ועוד אתכפאי בנפש הבהמית, עוד פעולה של "איזהו גבור? הכובש את יצרו" (הכל כדי לעבד אותה ולהחזיר את ה"כתנות עור"ק המעלימות להיות שוב "כתנות אור"קט בהם מתגלה האלקות). הרבי הרש"ב מדגיש שאם האדם מפסיק

אם האדם מפסיק מעבודתו הוא מאבד את כל העבודה הקודמת

קג שבת קלה, ב.

קד ועוד למעלה מכך, כי כאן נעקר הרצון לגמרי (יותר ממשוגג בו מעשה החטא קיים, ואינו מאוס עבור האדם).

קה יומא פו, ב.

קו מגילה ו, ב.

קז ורמז: עבד יגע תמיד = תריג, זו תכלית תריג מצוות התורה.

קח בראשית ג, כא.

קט בראשית רבה כ, יב. והוא סוד המלבוש, בגימטריא ששמל

אכן, מוסיף הרבי הרש"ב, שההתאחדות בלימוד התורה תלויה בעבודת התפלה שלפני הלימוד – עבודה שמזכה בגילוי אלקות. חילוקי המדרגות בין דרגות ההתאחדות נוגעות אמנם רק לגילויים, אך "עיקר הכוונה הוא ההתגלות". אחרי כל ההסבר על הפסד הצורה, על ההתעלמות ועל מעלת התשובה – תכלית הבריאה היא גילוי אלקות (במושגי הפנימיות והחיצוניות שהוזכרו לעיל, כל תהליך הבריאה דורש את גילוי החיצוניות – אך התכלית והכוונה היא הפנימיות, ההתגלות וההתאחדות עם ה' במדרגה הכי גבוהה, דווקא בעולם הכי נמוך). על התגלות זו נאמר "במי נמלך? בנשמותיהן של צדיקים"^{קט} (ולא של בעלי תשובה) – התכלית הסופית היא התגלות אלקות, "אמיתת הצורה" של התאחדות אמיתית עם ה'. על כך נמלך ה' עם נשמותינו לפני בריאת העולם, ואנו השתתפנו בעצה ובהחלטה שזו "ירידה צורך עליה" מוצדקת – כדאי לברוא את העולמות, עם כל הפסולת שתערב, עם כל עבודת הבירורים העצומה, עם כל הירידה הטראומתית של הנשמה, בשביל להגיע לאמיתת ההתאחדות עם עצמות ה' בעולמנו זה. "ירידה זו צורך עליה היא – עד שכל זה הוא כדאי!"

שבכתר, כאשר מי שזוכה לאחד את כל רמות הלימוד מגיע עד לרדל"א, האמונה הפשוטה שבכתר, וד"ל. קיז עפ"י בראשית רבה ח, ז.

שייכות לרצף השיחה), מוסיף ומסביר הרבי הרש"ב שהביטוי לכך שהאדם מאוחד עם ה' – בהתאחדות האמתית הרצויה – הוא בלימוד התורה. "תלת קשרין מתקשראן דא בדא – ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה"^{קיד} – התורה היא הממוצע המחבר אותנו לאלקות (כפי שבתוך הנשמות משה רבינו, נותן התורה, הוא הממוצע המחבר אותנו לה').

הוא פוסק – בשם אדמו"ר האמצעי – שבכל עיסוק בתורה, אפילו כאשר "לא ידע מאי קאמר"^{קטו}, יש התאחדות באור אין סוף ב"ה זו "סגולה עצמית" של התורה. אלא שככל שהעיסוק בתורה נעלה יותר, יש רמה גבוהה יותר של גילוי אלקות והתאחדות בה: בלימוד ללא הבנה האדם מתאחד באותיות התורה בלבד; בלימוד עם הבנה הוא מתאחד עם חכמתו של הקב"ה; בלימוד המגיע גם "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא" הולמד מתאחד עם רצונו של הקב"ה (המלוכבש בחכמתו); ובלימוד פנימיות התורה הוא זוכה להתאחד בעונג העליון של הקב"ה"^{קטו}.

קיד עפ"י זהר ח"ג עג, א.

קטו ע"ד יט, א (ודוק כי המדובר שם הוא גם בתורה שבעל פה).

קטו המבנה הפנימי כאן – אם לא נסביר שהאותיות הן המלכות סוף המודע, ומהן 'קופצים' ישר לחכמה, ראשית המודע (בסוד "הוי' בחכמה יסד ארץ") – הוא מבינה (האותיות הן מלכות דתבונה, ובכלל הבינה היא מדרגת אדמו"ר האמצעי, בעל ה'חידוש' כאן שתכונה זו קיימת גם באותיות התורה שבעל פה) לחכמה, לרצון ולתעוג

הַלּוּמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֶרֶךְ

- ♦ ירידת הנשמות היא באין ערוך מירידת המלאכים, ואף על פי כן הנשמות 'מסתדרות' בעולם והמלאכים לא – אות ששרש הנשמות וכח הירידה הוא בעצמות נושאת-ההפכים.
- ♦ הנשמות בעצם אינן שייכות לעולם – לכן יש נשמות ש'לא מסתדרות' כאן...
- ♦ הגבורה מערבת פסולת בכל העולמות, ב'מעגל קסם' שנמשך עוד ועוד – תוקפנות ללא הצדקה היא פסולת, הפסולת מצדיקה תוקפנות, ודחית הפסולת בתוקף גורמת לשבירה המערבת את הפסולת בכל המציאות.

<<<

- ◆ "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים" ובירור יכול להעשות רק בכח שמחוץ לעולמות – כח הנשמות.
- ◆ תכלית ירידת נשמות ישראל לברר בירורים היא עלית הנשמות – כל בריאת העולמות (כולל התורה, והעליה שנפעלת בה על ידי בריאת העולמות) היא "בשביל ישראל".
- ◆ הצמצום הוא העלם גילוי האלקות, עד שאדם יכול לרדת לנחיתות של "שבע ארצות" בעולמנו.
- ◆ גילוי האור האלקי הוא רצוני, ורצון (אותיות צנוד) הוא צמצום ומיקוד – לכן יש בו פנימיות וחיצוניות.
- ◆ לרצון קודמת 'עכבה' – 'רגע של שתיקה' והתבוננות 'מה רוצה באמת'. "כל עכבה לטובה" – אך כדאי לקצר אותה להרף-עין.
- ◆ ברב ששייך להשפעה קיים בלא-מודע האור השייך לתלמידו – גם לפני שהתלמיד נולד.
- ◆ צמצום אורו של הרב נותן מציאות לתלמיד ומגלה ברב את האור המצומצם שהוא יכול להשפיע לו.
- ◆ הפנימיות היא הזכרון "מאין באת" והחיצוניות היא ה'חוש' ב"לאן אתה הולך".
- ◆ העצירה וההעלם הם כח עצמי יותר מהגילוי – זהו השרש למעלת עבודת ה"אתכפיא" בעולמנו.
- ◆ המציאות שנבראה על ידי הכח העצמי של ההעלם – כולה עצמיות.
- ◆ לנשמות יש 'צורה אצילית', כולן פנימיות, אך הן עדיין נבדלות מה'.
- ◆ תכלית הירידה לעולם היא הפסד הצורה של הנשמה – המאפשר לה להתאחד באמת עם ה'.
- ◆ לבעלי מעלה קשה למסור את הנפש – ובכך יש מעלה ליהודים הפשוטים עליהם (ועליהם ללמוד מהם).
- ◆ הפסד הצורה בירידה לעולם מביא את כל הנשמות למצב ש'אין להן מה להפסיד' ומאפשר להן למסור את הנפש.
- ◆ מסירות הנפש אפשרית אחרי הירידה לארציות – אחרי הירידה לעולם, אחרי הכניסה לארץ ישראל הגשמית ואחרי החתונה והכניסה לחיי העולם הזה.
- ◆ "ירידה צורך עליה" היינו ירידה ממודעות אלקית למודעות עצמית צורך עליה למודעות טבעית.
- ◆ שפלות היא התודעה שאיננו שייכים להתאחדות עם ה' – אך אנו בהחלט שייכים לריחוק ממנו.
- ◆ בארץ ישראל ניתן להגיע למצב בו דמותה של הנפש הבהמית – אוצר דימוייה – שייכים לאלקות.
- ◆ התאחדות עם ה' נפעלת על ידי תשובה: תשובה תתאה מפסידה את צורת הנה"ב ותשובה עילאה מביאה עד – "עד ולא עד בכלל" – להתאחדות עם ה'.
- ◆ התאחדות עם ה' – "עד ועד בכלל" – נפעלת על ידי עבודה מתמדת, באיכות ובכמות, של כיבוש ועיבוד הנפש הבהמית.
- ◆ התאחדות עם ה' מתבטאת בלימוד התורה – ברמות משתנות של גילוי.
- ◆ התכלית היא הגילויים – גילוי אלקות פנימי בנשמות של "ועמך כלם צדיקים".

לחזר אחרי האבידה

השפת אמת^א מרחיב בסוד מצות השבת אבידה בפרשתנו כי כל המתנות שיהודי מקבל מן השמים נמצאות בעולם, אלא שאבדו ממנו – והן ישובו אליו אם רק ידרוש אותן (דרישה אליה מעוררת בת קול היוצאת בכל יום והיא מתחוללת בכל הנפשות בעיקר ביום השבת, המזכיר לאדם מה אבד ממנו וגורם להשבת אבידה). דוגמה עיקרית לאבידה 'נפשית' כזו היא האשה – "דרכו של איש לחזור על אשה... בעל אבידה מחזור על אבידתו"^ב – כרמוז בריש פרשתנו, בסוד "אשת יפת תאר". בחסידות מוסבר שה"אשת יפת תאר" היא היא שרש – האבדה העיקרית שעל כל אחד לחזור אחריה, מתוך תחושת "תעיתי כשה אבד בקש עבדך"^ג (תכלית ה"תמני אפי" בתהלים), "כאבידה המתבקשת"^ד.

השפ"א חותם בדברי הגמרא^ה ש"אפילו מומר, כל שאינו להכעיס, מכריזין על אבדתו" – ללמד שגם מי שהתרחק מאד, ואבד את כל אוצרותיו הרוחניים, יכול לזכות להשבת האבידה. המומר נפל להסתר בתוך הסתר – בסוד "הסתר כדת של תורה שכולה אהבה.

אסתיר פני ביום ההוא" – עד שהוא 'מוכר עצמו' לעבודה זרה, אך "אחרי נמכר גאלה תהיה לו... או דדו או בן דדו יגאלנו". עיקר האבדה הוא שרש המלכות שבכל אחד (סוד הנוקבא-האשה שיש לחזר אחריה, כנ"ל) – שבסופה "רגליה ירדות מות"^ו, למקום השאול והאבדון, ושרשה הוא ברישא דלא ידע ולא אתידע, היינו שהיא אבודה-נעלמת בעצם. זו נקודת המשיח שבכל אחד – בגימטריא מקרה אבוד, כנודע – וגאולתה-ההשבתה על ידי דוד ומשיח בן דוד ("דדו או בן דדו").

בתורה הבאה מסביר השפ"א כי קבלת כלל התורה על ידי עם ישראל היא בגדר נדר או נדבה – הקבלה מיראה היא כנדר של "הרי עלי", המוטל על כתפי האדם, והקבלה מאהבה היא כנדבה של "הרי זו", מכח התורה המתגלה לאדם בבהירות, ולא מכחו ועל אחריותו שלו (שאזי "אין בו תערובת פסולת", והרמז: נדבה בגימטריא אין, מתוך בטול היש בתכלית ללא כל תערובת פסולת-ישות). כמו את האבידה, בתורה הקודמת, גם את הנדבה מאהבה – "הרי זו" – ניתן לדמות לקידושין, בהם אומרים "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל",

נערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעד, י' אייר תש"פ.

א תרס"א.

ב קידושין ב, ב.

ג תהלים קיט, קעו.

ד סנהדרין קט, ב.

ה ראה ע"ז כו, ב.

ו דברים לא, יח.

ז ויקרא כה, מחמ"ט.

ח משלי ה, ה.

מעין גנים

נקודה חסידית | פרשת כ"תצא

מחיית עמלק

שיש מצוה בזכירה זו בכל יום, ולכן יש לכוון אותה בתפלה^ד, ומכאן המנהג של 'שש זכירות' שלאחר התפלה^ה.

שלש מצות, מחשבה דבור ומעשה

בפרשיה קצרה זו יש, לפי הרמב"ם (וההולכים בשיטתו), שלש מצוות דאורייתא, שתי מצוות עשה ואחת לא-תעשה, ולפי הסדר: א. "זכור את אשר עשה לך עמלק", בלשון הרמב"ם "מצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים"^ו. ב. "תמחה את זכר עמלק", וברמב"ם "מצות עשה לאבד זכר עמלק". ג. "לא תשכח". ומפרשים חז"ל "זכור, בפה. לא תשכח בלב"^ז, ובלשון הרמב"ם "שאסור לשכוח איבתו ושנאתו" (וממילא יש לומר חילוק נוסף: הזכירה בפה אינה תמידית, אלא מזמן לזמן, ואילו האיסור לשכוח בלב הוא תמידי. ובאמת יש ששאלו מדוע "לא תשכח" אינו נמנה כמצוה תמידית).

כל התורה היא "אוריאל תליתאי"^ח, תורה משולשת, וזו אחת הדוגמאות לשילוש של התורה – שלש מצוות בשלשה פסוקים: זכור.

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עַמְלֶק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם. אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדֶרֶךְ וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל הַנְּחָשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאֶתְּהָ עֵיפָ וַיַּגֵּעַ וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים. וְהָיָה בְּהַנִּיחַ ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִקָּל אִיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נִחְלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת זְכַר עַמְלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח.^א

פסוקים אלו, החותמים את פרשת כ"תצא, הם 'פרשת זכור' שקוראים בציבור פעם בשנה (בשבת הסמוכה לפורים. לדעת הרבה פוסקים קריאה זו היא דאורייתא^ב, ויש אומרים שגם נשים חייבות בה^ג, כך שבמדה מסוימת זו הקריאה הכי חשובה בתורה. יותר מזה, משמע בפוסקים

נערך ע"י יוסף פלאי מהקלטת שידור י"ז מנחם אב תשע"א. א דברים כה, יד"ט.

ב ספר החינוך מצוה תרג, עיי"ש. תוספות ברכות יג, א ד"ה בלשון. שו"ע או"ח תרפה, ז.

ג לדעת החינוך כל המצוות הקשורות לעמלק אינן נהגות בנשים כיון שאינן בנות מלחמה. ובמנחת חינוך תמה עליו, שהרי למלחמת מצוה יוצאת גם כלה מחופתה. וכן דעת כמה פוסקים שאף נשים חייבות במצות "זכור", כדעת רבי נתן אדלר שהובאה בשו"ת בנין ציון החדשות סי' ח. וראה מה שנסמך בפסקי תשובות סי' תרפ"ה.

והנה בבית יוסף או"ח תרצ הביא מהארוחות חיים מקור להכאה על עצים ואבנים שכתוב בהם שם 'המן' מהמדרש "תמחה אפילו מן העצים ואבנים", והעיר בתורה תמימה (כאן אות רו) שמזה ראייה לחייב נשים במחיית עמלק, שהרי אינה דוקא בדרך מלחמה, עיי"ש. וברמז בלשון המדרש הנ"ל: **העצים ואבנים** = חי בריבוע; **מן העצים ואבנים** = אור אור = אור אין סוף וכו'; **אפילו מן העצים ואבנים** = ישראל, הלעומת זה של עמלק = ספק אין ספק (ראה לקמן).

ד וראה מגן אברהם ס סק"ב, ושו"ע אדה"ז שם סעיף ד, שיש לכוון זאת ב"לשמך הגדול" בברכת אהבת עולם.

ה ראה בציונים והערות לסדור אדה"ז במהדורה החדשה (תשס"ד) עמ' קצו.

ו כמו הסמ"ג והחינוך. וראה ר"י פערלא עשה נט"ס.

ז הלכות מלכים פ"ה ה"ה.

ח מגילה יח, א.

ט שבת פח, א.

חלחול הספק לשלשת לבושי הנפש

להבנת הדברים ביתר עומק, נתבונן ברמז המפורסם בשם הבעל שם טוב²: **עמלק** בגימטריא **ספק**. עיקר קליפת עמלק שהוא מטיל ספקות באמונה, רחמנא ליצלן (ובכך מחליש את הבטחון בנפש, בפרט את הבטחון הפעיל שמצד הנצח, הנובע מהזכירה ש"הוא הנתן לך כח לעשות חיל"³).

לכאורה, בפשטות, הספק הוא במחשבה דוקא, מחלחל בתוך-תוכו של האדם, בלבד ומחשבתו. אדרבה, בדרך כלל בחיצוניות האדם מתבייש לומר ולגלות את הספקות (במיוחד אדם השומר תורה ומצוות בחיצוניות), ואף מנסה להדחיק אותם – וטוב שיעשה כך! ובכל זאת, האמת היא שהספק מחלחל בכל לבושי הנפש. הבעל שם טוב מתכוון שקודם כל צריך לזהות את הספק בלבוש המחשבה, "לא תשכח לב" (עולם הבריאה) – ומהמחשבה יורדים לפי הסדר לדבור ולמעשה.

כאשר הספק יורד ומגיע ללבוש הדבור (עולם היצירה) הוא מתבטא בגמגום. "האמנתי כי אדבר"⁴, האדם צריך לדבר ולבטא את האמונה בשפה ברורה. אם האמונה ברורה בתוכי פנימה, במחשבה, אזי גם הדבור ברור, בלי שום גמגום. אבל ברגע שיש ספק במחשבה אזי כשבאים לבטא את המחשבה נוצר גמגום (באופן אוטומאטי), הדבור לא יוצא חלק וברור (בגסות או בדקות). כנגד זה באה המצוה "זכור, בפה".

כאשר הספק יורד עוד יותר ומגיע עד לעולם העשייה הוא מתבטא ברפיון ידים, ספק אם אני מסוגל בכלל לעשות משהו בעולם הזה! תחושה שהידים שלי כבולות והרגלים כושלות (על דרך "כל הנחשלים אחרין"), אינני מרגיש עצמי חפשי לפעול אלא כולי מוגבל, אין סיפק בידי לעשות דברים בקדושה – זהו הספק בעולם

יב. הסופות לכתר שם טוב (הוצאת קה"ת, הוצאה שלישית) אות קיח.

יג. דברים ח, יח.

יד. תהלים קטז, י.

תמחה. לא תשכח.

והנה, איסור השכחה הוא בלב, "לא תשכח בלב", דהיינו ב'לבוש המחשבה' של הנפש, "הגיון לבי". מצות הזכירה היא בפה, "זכור בפה", ב'לבוש הדבור' של הנפש. ואילו המצוה "תמחה את זכר עמלק" היא במעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר". אם כן, יש כאן יחידה של שלש מצוות באותו נושא השייכים לשלשת לבושי הנפש, מחשבה דבור ומעשה, כאשר הסדר בפסוקים הוא: דבור ("זכור"), מעשה ("תמחה"), מחשבה ("לא תשכח").

בפנימיות, מחשבה דבור ומעשה הם כנגד שלשת העולמות התחתונים: עולם הבריאה הוא עולם המחשבה ומקביל לאות ה עילאה בשם הוי' (בינה); עולם היצירה הוא עולם הדבור ומקביל לאות ו בשם הוי' (מדות); ועולם העשייה הוא עולם המעשה, ומקביל לאות ה תתאה בשם הוי' (מלכות). לפי זה, הסדר בפסוקים מתחיל מעולם היצירה, הדבור, יורד לעולם העשייה, מעשה – מרמז ליחוד זה בשם הוי' – ומשם חוזר ועולה לבריאה, עולם המחשבה.

[דוגמה חשובה נוספת לשלישייה מחשבה-דבור-מעשה יש בפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשתו"⁵ (היסוד של ספר התניא, כמו שמציין אדמו"ר הזקן בשער הספר), גם שם מתחיל מדבור, "בפיך", אבל אחר כך הסדר הפוך, מהפה מגיע ללב-מחשבה, "ובלבבך", ומהלב למעשה, "לעשתו".]

י. "זכור את אשר עשה לך עמלק" תמחה את זכר עמלק" "לא תשכח" – סדרה של 6:42 תבות ו'13:18 אותיות (6 האותיות של "לא תשכח" כנגד 6 התבות של "זכור את אשר עשה לך עמלק"). 18:13-6 (סך הכל 37, הבל-יחידה, המספר הראשוני ה-13) כל מספר בריבוע = 529 = 23 בריבוע = תענוג (קשר חשוב בין 37, יחידה, ל-23, חיה, כנודע; מלחמת עמלק היא מלחמת החיה-יחידה בנפש, שני המקיפים, הקרוב והרחוק, וד"ל), ודוק.

3 התבות הפותחות את 3 המצוות **זכור תמחה לא** = 717 = 3 פעמים 239 (עם הכולל = **עמלק**) = "כי יד על כס יה [מלחמה להוי' בעמלק מדר דר]". **זכור תמחה לא תשכח** = "הוי' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה", וד"ל.

יא. דברים ל, יד.

להיות בלא-מודע! 'היהודי הדתי' מדחיק את הספקות שלו, ופעמים רבות איננו יודע שיש לו ספק-עמלק בלב! איך הפקח יודע וזמהה שיש עמלק בקרב? בגמגום שבדבור, שם הוא מבחין שכנראה יש בו איזה עמלק. אחר כך הוא מרגיש שזה יורד למעשה, וזוה צריך לטפל, ברבדים הגלויים של הנפש. ולבסוף הוא יכול לשרש גם אחרי העמלק הנסתר ביותר שבקרב, בלבוש המחשבה הפנימי. זהו הסדר שלמדנו בפרשת ראה על ביעור עבודה זרה: קודם צריך לגדע ולעקור את הרע הגלוי, ורק לאחר הכיבוש של ארץ ישראל בפועל אפשר לשרש אחרי הרע הנסתר, שלא ישאר מעמלק כל זכה, גם במחשבה הפנימית ביותר¹⁷.

ז' לבסוף נותרת השאלה איך נקיים את מצות זכירת ומחיית עמלק לעתיד לבוא. לאחר שימחה שמו מן העולם (ראה מנ"ח תרג). ובפנימיות יש לומר: הספק הטמא באמונה מתחיל מהתחושה של "עולמות בפשיטות ואלוקות בהתחדשות" - אין ספק במציאות העולם (ואני בעיקר) ויש ספק באלוקות ר"ל. אך לבסוף המבט מתהפך: "אלוקות בפשיטות ועולמות בהתחדשות" - באלוקות אין ספק ובמציאות העולם יש ספק. והרמז: **ספק אין ספק = ישראל = עמלק אין עמלק** (לעשות מתחושת הישות של עמלק - אין עמלק), וד"ל.

העשיה, אין סיפק.

אכן, אם אדם 'מכור' לגמרי לסטרא אחרא, עמלק ממש, רחמנא ליצולן, הוא יכול לפעול דברים עם הרבה יוזמה ובטחון עצמי מהסטרא אחרא. כאן אנו מדברים על מי שמזוהה ורוצה להשתייך לקדושה, אלא שעמלק מטיל בו ספק. הספק מתחיל מהמחשבה, 'תולעת' מכרסמת במחשבה בלשון החסידות¹⁸. אחר כך הספק יורד לגמגום בדבור. לדבר היינו להיות משפיע, שליח של הרבי, לצאת לעולם ולהפיץ את מעינות החסידות חוצה. עיקר כח השליח הוא בדבור, ואם הוא לא יכול לדבר ברור וטוב, עם אהבה ואור גדול, "פתח פיך ויאירו דבריך"¹⁹, סימן שעמלק הלחל ללבוש הדבור שלו. אם הוא מגיע למצב שלא יכול לפעול בקדושה, שהוא מוגבל, הידים כבולות, זהו עמלק בלבוש המעשה.

כעת נחזור להבין את סדר המצוות בפסוקים: קודם "זכור" בדבור, אחר כך "תמחה" במעשה, ולבסוף "לא תשכח" במחשבה. המחשבה יכולה

טו ראה בית רבי פכ"ה בענין 'הוואלפער'.
טז ברכות כב, א.

תיקון הנפילה

"כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֲדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגִגְךָ וְלֹא תִשִּׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ". מפרש רש"י: "ראוי זה ליפול [ולכן נאמר "הנפל"] ואף על פי כן לא תתגלגל מיתתו על ירך". לכאורה העסק אבוד, נגזר עליו ליפול ולמות בכל מקרה. אך באמת, קיום המצוה "ועשית מעקה לגגך", וכן המצוה בעצם חנוכת הבית החדש, יכולים להציל מהמוות, "לא תשים דמים בביתך" וגם מי שראוי ליפול לא יפול לבסוף אלא יזכה לחיים טובים.

הגלגלת ותיקון האמונה

משנה ו אַף הוּא רָאָה גְלִגְלַת אַחַת
שֶׁצָפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם. אָמַר לָהּ: עַל
דְּאֵטְפֶת אֵטְפוּנָה, וְסוּף מְטִיפִיךָ יְטוּפוּן.

מדה כנגד מדה לגלגל את העונש על ראש
(גלגלת) הרשע, כך לטובה יש השגחה מופלאה
להשיב את כל האובדים והנדחים, ואדרבה "מדה
טובה מרובה" (וראה פירוש הרמב"ם כאן שגם
לטובה "מי שיתחיל בפועל טוב מן הטובות,
תגיע לו תועלת זה הפועל").

ובמדרש שמואל הקשה: הרי הרבה רוצחים
אינם נהרגים כלל אלא מתים בשלום על מיטתם!
ועוד, איך אפשר להחליט שכל הרוג וודאי הרג
והרי ההרוג הראשון הוא הבל שלא הרג איש!
לכן מפרש שהמשנה רומזת לגלגול נשמות (לשון
גלגלת), וההורג יהרג בגלגול אחר, ומה שהבל
נהרג זה בגלגל ש"הציץ בקדושה העליונה" (וראה
תוי"ט מה שהקשה ופירש באופן אחר). ובהמשך
לזה פירש היעב"ץ (בלחם שמים), שהגלגלת
שצפה על פני המים היא של קין, הרוצח הראשון,
וממנו נלמד לכל הרוצחים שסופם כמותו.

אכן, האר"י מפרש את המשנה בדרך
הבאה¹: הלל הוא גלגול משה רבינו, הגלגלת
היא הגלגלת של פרעה, ואמר לה הלל: "על
דאטפת אטפון", על שהטבעת את ילדי ישראל
במים טבעת בעצמך. וממשיך הלל לומר
לישראל "וסוף מטיפיך יטופון", מי שיצר לכם
כמו פרעה יענש לבסוף.

עוד מפרש האר"י² שהכל מתחיל מהבל

מדובר בהלל הזקן. לפי הפשט, הלל בא ללמד
על השגחה פרטית ועונש "מדה כנגד מדה",
"אטפת" הוא לשון הצפה (ט-צ מתחלפות),
הגלגלת של הרוצח צפה במים מפני שהציף-
הטביע אחרים במים³, וכפירוש הרמב"ם שזהו
דבר שרואים בחוש שמי שמחדש פעולה רעה
ועוול לבסוף ינזק באותה רעה. וכן מלמד הלל
ש"מגלגלין חובה על ידי חייב" (גלגלת רומזת
לגלגול), כמו שנלמד מהפסוק "והאלהים אנה
לידו"⁴. ואמנם אותו רשע היה ראוי להיהרג אך
מי שהרג אותו עשה זאת שלא כדין (לא בבית
דין) ולכן יהרג גם הוא כיון שעשה זאת בבחירתו
הרעה (לפי הרע"ב ותוי"ט).

בדרך הרמז: לשון טף החוזרת ארבע פעמים
(אטפת אטפון מטיפיך יטופון) רומזת לשם
הקדוש טפטיה, שם המחשבה, דהיינו מחשבות
ה' העמוקות בהשגחה פרטית, "וחשב מחשבות
לבלתי ידח ממנו נדח"⁵: כשם שבפורענות יש

נערך ע"י יוסף פלאי.

א לפי רש"י ורע"ב. וראה רש"י שיש מקומות שלא נהגו
לומר משנה זו, והוא פלא.

ב ראה מכות י' ב (כמובא בפירוש הגר"א כאן). "אנה לידו
ושמתי לך" ר"ת אלול כידוע.

ג שמואל"ב יד, יד.

ד שער מאמרי ד"ל, אבות. וראה ביאורי הרבי לפרקי
אבות.

ה ספר הליקוטים פרשת בראשית.

היא האמונה וצריך שהיא תתפשט בכל כוחות הנפש. אמנם מוסבר¹ שכח האמונה שייך בפרט לראש העליון של הכתר, רדל"א, אך יש השראה של רדל"א על גבי הגלגלתא (כמו שהגלגלתא עצמה "צפה על פני המים"). לפי זה יש לפרש שזה היה הפגם של הבל, שהפריד את האמונה מהכוחות הפנימיים של הנפש – הציף־הפריד אותה מעל המים הרומזים ל'מוחא סתימאה' (המאיר במח ומשם לכל כוחות הנפש). הארת האמונה בכל כוחות הנפש מתבטאת במצות תפילין שבה משעבדים את המח לה' (בתפילין של ראש) להיות "המח שליט על הלב" (בתפילין של יד) וממשיך אמונה המאירה בפנימיות עד הרגלים – וזה הרמז ב־טף (אטפת וכו') לשון "טטפת".

ח סוד ה' ליראיו עמ' קיח.

(הנרצח הראשון) שמשה הוא גלגולו, והגלגלת רומזת לסוד הגלגלתא של אריך אנפין. הבל פגם בכך שהפריד בין הגלגלתא למה שמטה ממנה, ולכן משה (גלגולו) הוצרך להיות בתיבה שצפה על פני המים, אבל המצרים שגרמו לכך נענשו אף הם, "סוף מטיפיך יטופון". ובפירוש נוצר חסד מפרש על דרך האר"י את המשנה למעליותא כרומזת לנבואה, "אטפת" לשון הטפה, ושרש הנבואה הוא בגלגלתא המתגלה ב"פומא קדישא". על דרך החסידות, פירש הרבי הרי"צ "יכול להיות תורה, השגה, אך גולגולת לבד, בלא גוף בלא לב ובלא ידים ורגלים, והיינו כשבא לעניני מדות אינו כפי חיוב השכל, וכן כשהולך ברחוב אז הוא רגלים לבד. וצריך להיות התפשטות האמונה בכלו בגוף וברגלים"². כלומר הגלגלת

1 כמו "והטף אל דרום", יחזקאל כא, ב.
2 ספר השיחות תרצ"ז עמ' 240.

פצצת אטום

"בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נכתב? דרוש וקבל שכר... עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה להיות. ולמה נכתבה? דרוש וקבל שכר". מצוות 'מפחידות' אלו פועלות ברוחניות, ושם ניתן להמתיק אותן בשורשן. מכאן אפשר ללמוד לכל מיני תרחישים מפחידים שעולים על הדעת, כמו חורבן העולם בפצצת אטום: הפחד עצמו מספיק, ויש להמתיק אותו במחשבות טובות. למשל: כמו שפצצת אטום יכולה לשנות את העולם כך דמות אחת ויחידה, המשיח, יכול להפוך את העולם מקצה לקצה, והרמז: **פצצת אטום = משיח משיח**.

מאמר 'אהב אדמה' בספר אדמה שמים ותהום

הסיפור החסידי

רבי שמחה בונים מפשיסחא | "נעשה תשובה ביחד"

רבי שמחה בונים בונה מפשיסחא נולד בשנת תקכ"ז לאביו רבי צבי הירש. כבר בילדותו התגלה כעילוי ונשלח על ידי אביו ללמוד בישיבה שבמטרסדורף בהונגריה, וכן אצל ר' מרדכי בנט בעיר ניקלשבורג. לאחר ששב לפולין, נישא לרבקה בת ר' משה מבנדין. לאחר חתונתו, התקרב לחסידות בהשפעת רבי משה לייב מססוב והמגיד מקוז'ניץ, ונעשה לחסיד קוז'ניץ נלהב. רבי שמחה בונים נודע כחכם ומלומד גדול, והתפרנס עד סוף ימיו מעבודתו כרוקח. בצעירותו עסק במסחר, וניהל את עסקיהם של הגבירה המפורסמת תמריל ברגסון. בעבודתו זו השיב בתשובה רבים מן הסוחרים המתבוללים שפגש במערב אירופה, לאחר שהתיידד עמם ונראה כאחד מהם. לאחר תקופה בקוז'ניץ, עבר רבי שמחה בונים להסתופף בצל החוזה מלובלין ותלמידו היהודי הקדוש מפשיסחא. בשנת תקע"ד נפטר היהודי, ורבי שמחה בונים מילא את מקומו בפשיסחא. בתקופתו התרבו התלמידים בבית מדרשה של פשיסחא, אך גם גברה ההתנגדות לשיטתה השכלתנית, עד לפיוס שנערך בעת החתונה הגדולה באוסטילא. רבי שמחה בונים נפטר בי"ב באלול ה'תקפ"ז ונקבר בפשיסחא. ליקוטי תורתו נדפסו בספרים "קול שמחה" ו"קול מבשר".

את הריקוד הבינו שאכן מדובר ביהודים שהתחפשו. בניגוד למדים שלבשו, ריקודיהם היו שונים מאוד מריקודי הקוזקים... אז שוחררו החסידים להשתתף בשמחת החתונה. כשחזרו אל הרבי וסיפרו את כל הסיפור, אמר באנחה: כל כך קשה צריך הייתי לעבוד, כדי שתלמידים שלי יקחו קצת משקה וישתו לחיים...

כאשר היהודי הקדוש, רבו של רבי בונים, החל להנהיג עדה, פרצה מחלוקת חריפה בינו לבין רבו, החוזה מלובלין, בגלל בעלי לשון שחרחרו ריב ביניהם. עקב קפידתו של החוזה נפטר היהודי הקדוש, ורבי בונים התיישב על כיסאו. כשבאו בעלי המחלוקת לספר על כך לחוזה מלובלין הגיב הצדיק, שהצטער מאוד על מות תלמידו: "שמו שמחה, והוא ישפיע שמחה על העולם".

כיאה לתפקידו זה, מגלה רבי שמחה בונים

אחד מגדולי דורו של רבי שמחה בונים היה רבי יחזקאל מקוזמיר, וכשחתן רבי יחזקאל את בנו הזמין את רבי בונים לבוא לחתונה. רבי בונים לא יכול היה להגיע, ובמקומו שלח את גדולי תלמידיו לייצג אותו בחתונה. החסידים נסעו, וכדי לשמח את הקהל התחפשו לקוזקים: מדים, סוסים, רמחים, כל חסיד הפך לקוזק על כל פרטיו ודקדוקיו.

כנסו החסידים הקוזקים אל העירה בה נערכה החתונה, ותכף נעצרו על ידי השלטון המקומי, שהקוזקים היו אויביו באותה עת. לא עזרו התחנונים וההבהרות, והחסידים מצאו את עצמם בכלא ולא ידעו מה לעשות. אחרי זמן מה, נזכר חסיד אחד בבקבוק המשקה שבכיסו האחורי, הוציא אותו ומזג לכולם לחיים, וכולם החלו לרקוד. כשראו הסוהרים

בונים באופן מיוחד ואמר לו מקרב לב: "אני לא שוה כלום, וגם אתה לא שוה כלום, אז נעשה תשובה ביחד", וכך הרים אותנו בחזרה.

לאחר מכן הסביר הרבי, כי אחד הסימנים לירידה רוחנית היא התחושה שחברי מסתכלים עלי בעין רעה ומרחיקים אותי. דבר לא השתנה באמת, אך הריחוק הרוחני של החסיד גרם לו לחוש כך.

דבר ראשון שיש ללמוד מהתנהלותו של רבי בונים, הוא היכולת להמתין בסבלנות עד הרגע הנכון, בו יכנסו הדברים אל הלב. כעין זה מספרים, כי פעם אחת שקע האדמו"ר האמצעי בדקות עד כדי כך, שלא שמע את בנו התינוק שנפל מעריסתו ובכה. אביו האדמו"ר הזקן שהה באותה עת בקומה העליונה של הבית, וירד להרגיע את הילד. רק לאחר מכן, בשעת רצון, הוכיח את בנו כי גם בעת הדבקות הנעלה ביותר יש לשמוע תינוק שבוכה. אם כך, אפילו כאשר המוכח הינו צדיק מופלג, יש לחכות לרגע המתאים על מנת להוכיח אותו. קל וחומר כשמדובר במי שאינו צדיק, וחש גם כך דחוי ומרוחק (סימן זה של ריחוק נפשי חשוב גם בימינו, ואולי בעיקר בימינו).

גם בחצרו של המגיד ממעזריטש, אחד מגדולי התלמידים בשם חיים וולפער התדרדר מטה מטה עד שנעשה לשיכור המחזר על הפתחים. בסיפור זה, שלא כמו אצל הוולפער, הצליח רבי בונים להרים את תלמידו מנפילתו. ההזדהות שהפגין רבי בונים היא המכנה המשותף בין כל היהודים, ה"איני כדאי" של יודוי יום הכיפורים המתקרב. בזכות השפלות ספוגת האהבה שלו וההמתנה לרגע הנכון, התחבר רבי בונים באמת לתלמידו, ושניהם יחד שבו אל ה'.

כי כל מהלך האירועים, מראש ועד סוף, נועד להביא את החסידים לרקוד ולשמוח. לפעמים השמחה היא לא רק הדרך לצאת מצרה, אלא גם הסיבה לכך שנכנסת אליה מלכתחילה...

בצעירותו, כשהיה מנהל הנכסים של משפחת ברגסון, נסע רבי בונים בעולם ולמד שפות רבות. גם לאחר שנעשה רבי, היה נוסע לגרמניה בהסתר פנים על מנת להחזיר יהודים רחוקים בתשובה. פעם נסע לגרמניה כדי לקרב יהודי אחד, ואותו אחד נכנס למקום שאליו רבי בונים לא היה יכול להכנס. אמנם רבי בונים לא חשש להכנס לברים ובתי מרזח, וידע להחזיר אנשים גם משם דרך משחקי שח וקלפים, אך כאן היה מדובר במקום שאסור ממש להכנס אליו. עמד הצדיק בחוץ והתחיל לפזם ניגון. פזם עוד ועוד, עד שיצא היהודי החוצה ורבי בונים הצליח להחזיר אותו בתשובה.

אצל צדיקים רבים, היה הניגון כלי המלאכה העיקרי להתעוררות יהודים בתשובה (בין הניגונים הידועים ששמשו לכך, ניתן למנות את "קול דודי" של אדמו"ר הזקן). ואכן, על עבודת הלויים המשוררים בבית המקדש נאמר בזוהר כי שרשה הוא בבינה, מקום התשובה. גם כשהאדם שקוע בחטא, הרמת הקול בניגון מעוררת את תשוקת נשמתו להתרומם אל בוראה.

אחד מתלמידי רבי בונים נפל ממדרגותיו הרוחניות. אמנם לא פרש מהחבורה, אבל מבחינה רוחנית כבר ירד לגמרי מעבודת ה' שהייתה בו. בחג שבועות, לאחר תיקון ליל שבועות, בא החסיד לרבי והתלונן שהחבריא מרחיקים אותו. רבי בונים לא ענה לו, וחכה עד ערב יום כיפור. בערב יום כיפור קרא לו רבי

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

ואשוב", שהקרבתן עצמו הופך להיות סבת החטא (שנדמה לו כל פעם שיביא קרבן ויתכפר). על זה החרים ה' את בית המקדש...

עבודת האשה בחדש אלול

מהי העבודה השייכת לאשה בחדש אלול? הרי נשים פטורות מסליחות ותקיעת שופר.

מענה:

בחדש אלול – זמן התעוררות התשובה בסוד הכלה האומרת "אני לדודי ודודי לי" (ר"ת אלול) – העבודה של כל עם ישראל היא עבודתה של האשה-כלה.

על ידי התעוררות האשה – "הכל מן האשה" (ב"ר יז, ז) – "אני לדודי", מתעורר כלל ישראל בתשובה לה' ואז – "ודודי לי", ה' נמשך אלינו, סולח לנו ומביא את הגאולה.

לכן על האשה במיוחד להוסיף בחדש אלול באמירת תהלים ובתפלה, לשמוע שופר אם היא יכולה וכן לומר סליחות (מנהג נשים צדקניות לקיים מצות מסוימות גם אם הן פטורות מהן מעיקר הדין).

ברכת כתיבה וחימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

מה שוות מצות של חוטא?

בקונטרס 'ומעין' מסביר הרבי הרש"ב שרמ"ח מ"ע ממשיכות אור האלוקי ואילו העובר על שס"ה מצות ל"ת מונע מהאור האלוקי לרדת. האם הכוונה היא שכאשר עשיתי הן מצוה והן עברה, האור האלקי של המצוה לא יגיע אליי?

האם אין תועלת למצות שמקיים אדם חוטא – כמו שמוכיחים אותנו הנביאים שאין רצון לה' בקרבנות כשאנו אחזים בחטא – או שמדובר דווקא כשאחז בחטא בשעת קיום המצוה?

מענה:

מהפסוק "כי נר מצוה ותורה אור" למדו חז"ל (סוטה כא, א) ש"עברה מכבה מצוה ואין עברה מכבה תורה" (אפשר לכבות נר אבל לא אור), אך מבואר בדא"ח שהכיבוי הוא רק להארת המצוה בלב האדם במודע ולא ביחס לעצם המצוה ח"ו. כדי להבין זאת היטב יש ללמוד את המקורות בחסידות – לקוטי תורה פרשת ראה ד"ה 'אחרי' ובדרך מצותיך מצות טומאת מצורע. לגבי קרבנות, הקרבן בא לכפר על חטא [ויש בו 'סוד מרע' מה שאין במצות עשה] ולכן מי שממשיך לחטוא בעודו מביא קרבן, הרי הוא כ"טובל ושרץ בידו" או כמו "האומר אחטא

כֹּד יִמְיוֹ בְּתִלְוָה

להסתגל למקום ולדאג לעצמו לצרכים הבסיסיים ביותר, כמו אכל ומקום לינה. יותר מכה, היום יש מצלמות ודרכים משוכללות להעברת תמונות במהירות גם במרחקים גדולים ביותר, אבל פעם היו האנשים מכרים בעקר בסביבתם הקרובה, וכך התאפשר לצדיקים שיערכו גלות להשאיר אלמונים ובלתי מכרים. כאשר אדם אינו מכר באותו מקום מתייחסים אליו האנשים כאחד האדם, ואם יזדקק הגולה לעזרתם יהיה עליו לבקש אותה מהם. ביסורי הדרך ובתור על הכבוד מכפרים היו הצדיקים על עוונות הדור.

רבנו סעדיה גאון, שהיה בתקופתו גדול הדור, יצא לדרך. באחד ממסעותיו הגיע לעיר אחת לפנות ערב ופנה לבית הפנסת. המנהג באותם הימים היה שעוברי ארח שלא מוצאים מקום לינה היו מתאכסנים בבית הפנסת, וכך חשב גם רבי סעדיה לעשות, אולם לאחר התפלה נגש אליו אחד מאנשי

שלום ילדים!
חדש אלוול כבר בעצומו, ועל מה מתבקש שנדבר בימי הרחמים והסליחות אם לא על תשובה? בדרך כלל, כאשר אנו שומעים את המלה 'תשובה' אנו חושבים על עברה, מעשה לא-טוב שעשינו, ועל הדרך לתקן את אותו המעשה, וזה באמת נכון. ה' יתברך רוצה בתשובה ומענין לראות גם את החוטא הגדול ביותר עוזב את מעשיו הרעים ושב אליו בחזרה. האם זהו המובן היחיד של תשובה?

כֹּד יִצְלַתִּי לְפָנֶיךָ אֵלֹהֵי...

כדי להבין יותר עמק את סוד התשובה נתחיל עם ספור: רבנו סעדיה גאון נהג לערוך מדי פעם גלות, כמנהג צדיקים רבים. מהי גלות? כל אדם, ובמיוחד גדול בישראל, זוכה מצד הסובבים אותו לכבוד ולהערכה. מה קורה כאשר אדם יוצא מתוך המכר לו אל מקום חדש וזר? עליו

”מה הכוונה? אכל קבלתי בשפע, מטה נוחה הייתה. מה עוד חסר?”. ”כן”, עונה האיש, ”אבל לארח את גדול הדור זה כבר משהו אחר. לו רק הייתי יודע מי אתה...”. ”הכל בסדר”, מרגיע אותו רבנו סעדיה בחביבות.

אבל אז שם האיש לב שעיניו של רבנו סעדיה נמלאו בדמעות. האיש נחרד. אולי באמת פגעתני בכבודו של הצדיק? אבל רבנו סעדיה הסביר מיד את תגובתו: ”דע לה שגם אנחנו כה. בלנו, בדיוק כה, עומדים לפני ה' ומתפללים שלש תפלות ביום ומשתדלים לעשות זאת ברצינות הראויה. אנו גם מברכים בכל יום לפחות מאה ברכות ואומרים שוב ושוב את המלים 'ברוך אתה'. אבל אם היינו יודעים שזה אתה – זה היה אחרת לגמרי...”.

תשובה תמימה

מה אני לומד מהספור הזה על מצות התשובה? שחזרה בתשובה היא פגישה מחדשת עם ה'. אתה חושב שהכל בסדר אתה, שאתה מתנהג פחות או יותר כפי שצריך, ורק נשאר לה אולי לשפר קצת, פה ושם. פתאום מתברר לה שכל מה שעשית מחויר. זה לא זה. לו היית חש בנוכחות של ה' היית נוהג אחרת לגמרי. יתכן שהיית עושה את אותם המעשים, אבל הלב שלך היה במקום אחר לגמרי, המרץ והחשק שלך היו גדולים פי כמה וכמה.

הקהלה והזמינו ללון בביתו. רבנו סעדיה סרב בתחלה, אך האיש הפציר בו והוא נענה להזמנה.

האיש, שהיה מכניס אורחים הגון, ערך לכבוד האורח הזר את שלחנו והטעימו מאכלים מפל אשר בביתו. בסיום הארוחה הציע האיש את אחד החדרים ללינה ודאג לאורח לכל מחסרו. למחרת בבקר פנו בעל הבית והאורח לתפלת שחרית בבית הכנסת. רבנו סעדיה תפס את מקומו באחת מפינות בית הכנסת המרחקות והתעמק בתפלתו. המחזה של אורחים לא מקרים בפאתי בית הכנסת לא היה זר לתושבים, אולם אחד המתפללים זהה אותו. הייתכן? רבנו סעדיה גאון, ראש חכמי ישראל שבבבל, נמצא עמנו כאן! האיש שפשוף את עיניו בלא מאמין, אבל הזהוי היה ודאי.

חיש מהרה עשתה לה השמועה כנפים וכל מתפללי בית הכנסת החלו להעביר את הידיעה המרעישיה: ”רבנו סעדיה גאון נמצא פה”. כמובן, גם אל בעל הבית שארח אותו הגיע השמועה. האיש המתין בקצרו רוח לסיום התפלה, ומיד כשהבחין שרבינו סעדיה סיים את תפלתו נגש אליו והחל להתנצל: ”סלח לי, רבי. לא ידעתי...”. רבנו סעדיה לא הביין: ”מה לא ידעת ועל מה עלי לסלח?”. והאיש עונה: ”לא ידעתי מי אתה, ולא ארחת אותך בכבוד הראוי”. רבנו סעדיה ממשיך ותמה:

שאתה ה' – זה אתה?! ברגע שאדם מרגיש שחסר לו משהו הוא מתחיל לחפש, ומי שמחפש – מוצא!

בראש השנה אנו מכתירים את ה' עלינו למלך. ביום כפור אנו עורכים את חשבון הנפש המפרט וחוזרים בתשובה על כל פרט ופרט. מה ענינו של חדש אלול המקדים את הימים הנוראים? תקיעת השופר של חדש אלול מעוררת אותנו לצאת מהאדישות ומהשגרה, ולהתחיל לשים לב מה חסר לנו באמת. ומי שמחפש – מוצא! "את פניך ה' אבקש".

שנזכה לגלות את החסרון ולמלא אותו!

שבת שלום ומברך!

5'

בעצם החזרה אל ה' בתשובה אף פעם לא נגמרת. מדוע? כי בדיוק כמו שה' הוא אין סוף כך גם הדרך שיש לעשות כדי להיות בקרבתו אף פעם לא מסתיימת. תמיד יש יותר ויותר. איך שהפכתי אותו אתמול שונה מהפכתי ששלי אותו היום, והפכתי שלי היום, תגדל פי כמה מחר. לפי ההסבר הזה, גם ליהודי צדיק שאף פעם לא חטא יש על מה לחזור בתשובה.

אזרו! אלנים! אפרצאתכם

רק מה? כדי שהפגישה עם ה' תהפוך להיות בכל פעם חדשה ובלתי מקירת צריך להרגיש ש... חסר לי משהו! נכון, אני לומד ומתפלל ומשתדל לקיים מצוות בהדור, אבל האם אני יודע

לאמת בלבוא:

מדוע בכה רבנו סעדיה גאון כששמע את תשובת המארח?

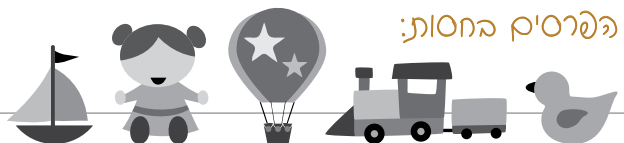
כל ילדה שיפתר נכונה את החידה, יזכה בכרטיס להגרלה על פרס שווה.

פרטים בשבוע הבא. תשובות יש לשלח לדא"ל:

maosime@gmail.com או בטלפון **079-9211452** עד יום ב' הקרוב

צעצועי רוזנפלד

יפו 34 ירושלים | טלפקס 02-6240854

פרטים בחסות:

בשביל מה ירדתי לעולם?

בשאלה זו פותחים איך ספור דרושי חסידות – זו שאלה קיומית שאינה נותנת לנו מנוח. ירידת הנשמה לעולם היא 'טראומה' בלתי־נתפסת – ירידה מעמידה לפני ה', מציאות שכולה אור אלקי, לתוך עולם חשוך מנוכחות ה' ולתוך גוף מגושם ובהמי הכולא את הנשמה. בשביל מה זה טוב?! הכלל הוא ש"ירידה צורך עליה", וה' הטוב ודאי לא היה מוריד את נשמותינו ירידה כזו אם לא היתה מובטחת בסופו של דבר עליה כה גדולה שתצדיק את הירידה.

בשיחה מופלאה של הרבי הרש"ב הוא מנתח את כל תהליך הירידה מלא הקושי והגבורות – של בריאת העולם בכלל ושל ירידת הנשמה בפרט – ומסביר שהתכלית היא שהנשמה תפסיד את כל המעלות שהיו לה למעלה, ורק מתוך 'פשיטת הרגל' הזו תגיע לרגע של אמת לאמתו, רגע של מסירות נפש, שיאפשר לה לוותר על קיומה הנפרד (עם כל כמה שהוא אצילי ויפהפה) ולהגיע להתאחדות אמתית עם הקב"ה. זו תכלית הירידה לעולם, התשובה והעבודה בתוכו, וההתאחדות עם ה' בלימוד התורה. הרב גינזבורג שליט"א, כדרכו, מוסיף תובנות אקטואליות רבות על הדרך – בתיקון הפרט ותיקון הכלל – ומתרגם את מושגי החסידות למונחי־מודעות נפשיים המוכרים לנו היום.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

